

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

*ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ
КРАЄЗНАВСТВА*

Методичний посібник ігор

Кривий Ріг - 2021

Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства: методичний посібник ігор/ Укладач: Дмитренко Анастасія Олексіївна, студентка заочної форми навчання факультету дошкільної і технологічної освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. 67 с.

Науковий керівник: Суятинова К. Є., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти КДПУ

У методичному посібникові представлені ігри патріотичного спрямування для дітей старшого дошкільного віку. Сюди увійшли українські народні ігри, ігри дидактичні, мовленнєві та рухливі, спрямовані на формування елементарних уявлень стосовно культури, традицій та звичаїв українців, а також історії та географічного розташування регіонів країни, їх символіки. Ігри покликані виховувати любов до Батьківщини, до її природи, народу.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ.....	6
Центральна Україна: Київська область.....	6
Центральна Україна: Дніпропетровська область.....	8
Центральна Україна: Кіровоградська область та Полтавська.....	12
Центральна Україна: Черкаська та Вінницька області.....	15
Східна Україна: Харківська, Луганська та Донецька області.....	18
Південна Україна: Запорізька та Херсонська області.....	21
Південна Україна: Миколаївська та Одеська області.....	24
Західна Україна: Рівенська, Хмельницька та Тернопільська області.....	27
Західна Україна: Чернівецька та Закарпатська області.....	31
Західна Україна: Івано-Франківська, Львівська та Волинська області.....	34
Північна Україна: Сумська, Чернігівська та Житомирська області.....	38
ВІКТОРИНИ ЗА ПРОЙДЕНИМ МАТЕРІАЛОМ З ВИКОРИСТАННЯМ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР.....	42
СКАРБНИЧКА ІГОР НА КОЖЕН ДЕНЬ.....	59
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	68
ДОДАТКИ А: Регіональна символіка України.....	68
ДОДАТОК Б: Ілюстрації до занять.....	92
ДОДАТОК В: Регіональна карта України.....	129

ПЕРЕДМОВА

Патріотичне виховання завжди було невід'ємною складовою виховного процесу в системі освіти. У сьогоднішніх умовах воно набуває особливої актуальності, нового звучання та підходів. Патріотизм, як і інші якості особистості, починає формуватися в дошкільному дитинстві, у період надзвичайно активного розвитку дитини. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за потреби – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином [19, с. 4].

Важливим напрямом до патріотичного виховання є прилучення до народознавства – вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу, коли дошкільників ознайомлюють із культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюють зв'язок людини з минулим і майбутнім поколінням, виховують розуміння смислу життя, інтерес до родинних і народних традицій [19, с. 6].

Даний методичний посібник ігор представляє собою рекомендації щодо систематичної та послідовної роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Крім ігор, у посібникові містяться заняття патріотичного спрямування, в основу яких покладено краєзнавчий аспект. Темі занять сформовані за регіональним принципом, їх мета полягає у набутті нових уявлень про рідну країну та закріпленню знань, що вже маютьсся.

У посібникові розміщено запитальник до вікторин, де до кожної теми сформовані запитання у вигляді гри змагального характеру. У кінці вікторини – визначення переможців та їх нагородження, після чого передбачається проведення української народної гри.

Слід зазначити, що у вихованні патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку використано наступні засоби впливу – рідна мова; ігри, у тому числі й українські народні; наочний матеріал: іграшки народних

майстрів в оригінальному вигляді, ілюстрації зображень регіональної символіки України та її визначних місць; заняття, що описують народне мистецтво, звичаї, традиції та історію українського народу.

У посібникові знаходиться «Скарбничка ігор на кожен день». Тут можна знайти ігри дидактичного, мовленнєвого та рухового характеру.

За допомогою методичного посібника ігор діти мають навчитися розрізняти на карті області України, називати їх сусідів; мати уявлення про особливості символіки певного регіону та його визначні місця. Посібник покликаний пробуджувати емоційний патріотичний відгук на зміст занять та ігор; розвивати пізнавальну активність, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення; виховувати почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови та країни в цілому.

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

Центральна Україна: Київська область

Мета заняття: закріпити знання про те, що діти живуть в Україні, серце якої знаходиться в місті Київ; учити дітей розрізняти на карті рідної країни Київську область; інформувати дітей про особливості символіки даного регіону; розказати про такі визначні місця Києва, як Андріївський узвіз та Києво-Печерська лавра; познайомити з містом-привидом області: Прип'яттю; пробуджувати емоційний відгук на різного виду інформацію; розвивати пізнавальну активність, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення; виховувати почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови, а також виховувати повагу до українських земель та природи.

Матеріали: лялька Катруся в національному вбранні, зображення Гербу Київської області (додаток А, рис. А.1), зображення місць Андріївського узвозу (додаток Б, рис. Б.1) та Києво-Печерської лаври (додаток Б, рис. Б.2), репродукція картини Юрія Микитина «Чернобыльская богоматерь» (додаток Б, рис. Б.3), дитячі малюнки символіки області, регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Вихователь: Мої дорогенькі діточки! Сьогодні до нас на гостину прийшла Катруся. Хочу вас з нею познайомити. Вона - щира україночка і так багато знає про нашу країну Україну. Вона родом з міста Київ, зі столиці нашої країни. Я запросила її до нас аби вона розповіла нам про таку частину України, як Київська область. Подивіться на карту. Ось її кордони...

2. Основна частина:

Катруся: Я вас вітаю, мої милі діти. Приємно з вами познайомитись! Я знаю, що до нашої зустрічі ви приготували малюнки герба Київської області. Ось про нього ми і поговоримо. Подивіться уважно: «Герб Київської області складається з великого щита, увінчаного золотою князівською діадемою. Щит Герба розділений на верхнє та нижнє поле. На верхньому полі

розміщується зображення святого Юрія-Георгія на білому коні в золотому облаштуванні та шоломі, пурпуровому плащі із списом у руках та німбом навколо голови. Одна рука святого Юрія-Георгія тримає списа, інша - вуздечку. Кінь стоїть на нижньому полі з піднятим копитом. Тут же зображено коричневого змія зі складеними крилами і червоними очима та пашею, яка пронизана списом. Унизу щит прикрашений двома дубовими гілками з зеленим листям та коричневими жолудями, а також шістьма колосками пшениці» [32].

Вихователь: Ось такий герб має Київська область. Запам'ятали? Хто може описати символіку Київської області? (Відповіді дітей). Ці знання діти нам знадобляться, коли ми проведитимемо з вами у цікаві вікторини.

Пропоную трішки розім'ятись.

Фізкультурна хвилинка

Лі-лі-лі – українці ми малі,

Працювали, потомились,

Відпочити захотілось.

Руки вгору підняли,

Трохи ними потрясли.

Нахилились вліво-вправо,

Та цього іще замало.

Руки вгору, руки вниз,

Раз присіли, піднялись, головою похитали

Й працювати знов почали [40, с. 86].

Вихователь: Як ми вже знаємо, Київ – головне місто Київської області та серце всієї України, тобто її столиця... Катруся хоче розповісти нам про Києво-печерську лавру та Андріївський узвіз (схил), що знаходяться у місті Києві.

Катруся: Києво-Печерська лавра – православна святиня країни. Вона була заснована майже тисячу років тому за князя Ярослава. Печерський монастир користувався такою славою, що нерідко руські князі приходили до

Лаври й залишалися жити в ній назавжди. Сьогодні люди з усього світу з'їжджаються, аби подивитись на історичну архітектуру. Подивіться на фотографію лаври. Ви відчуваєте її могутність?

Подивіться на фото Андріївського узвозу. Що, друзі, ви бачите? Опишіть.

Вихователь: Діти, ви б хотіли завітати до Києва? Походити по його знаменитим вулицям, місцям? Наша Катруся нас туди запрошує, вона ж бо там живе!

Катруся: А ще, діти, мені хочеться розповісти про таке місце в Київській області, як Прип'ять – місто привид... Слухайте уважно...

Прип'ять – це відоме на весь світ місто, що пов'язане із самою великою катастрофою людства. Там була збудована атомна електростанція. Вона вибухнула, викинувши у повітря велику кількість шкідливих речовин. Гинули люди, тварини, рослини. То була страшна трагедія, яка забрала багато життів, здоров'я. Подивіться, художник Юрій Нікітін зобразив вибух таким чином, - вихователь показує репродукцію картини маслом «Чернобыльская богоматерь». Як ви відчуваєте цю картину, який настрій вона викликає? (Відповіді дітей).

У наш час Прип'ять – покинуте місце, воно пусте. Воно лише починає відроджуватись, й іноді туди приїздить туристи, подивитись на місто.

3. Підсумок:

Катруся: Ось таке, трохи сумне, заняття в нас вийшло. Ви маєте знати, діти, що катастрофа на Чорнобильській атомній електростанції – це результат необережної діяльності людини. Стільки страждань і лиха... Будьте уважними один до одного, любіть і поважайте природу! Бувайте, мої дорогенькі, до наступних зустрічей!

Центральна Україна: Дніпропетровська область

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про те, що Україна – наша Батьківщина, а місто Дніпро – наша мала Батьківщина (місце, де ми

народилися); учити дітей розрізняти на карті рідної країни Дніпропетровську область; інформувати дітей про особливості символіки даного регіону; познайомити з деякими назвами міст та селищ Дніпропетровської області; розвивати пізнавальну активність, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення; виховувати почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови, культури, почуття захоплення народними майстрами (петриківським розписом), а також виховувати повагу до українських земель та природи.

Матеріали: лялька Катруся в національному вбранні, зображення Гербу Дніпропетровської області (додаток А, рис.А.2) зображення міста Дніпра (додаток Б, рис.Б.4), а також зображення полів кукурудзи (додаток Б, рис.Б.5), соняшника (додаток Б, рис.Б.6) та пшениці (додаток Б, рис.Б.7), дерев'яні вироби народних майстрів, оздоблені петриківським розписом, дитячі малюнки символіки області, регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Це добре, коли сонце усміхається,
 Це Добре, коли квіти розпускаються,
 Це добре, коли діти радісно сміються
 І добрі справи легко всім даються!

А справ у нас сьогодні з вами чимало, саме тому:

Попрацюємо старанно,
 Щоб почули ми в кінці,
 Що у нашій дружній групі
 Діти – просто молодці! [40, с.61]

Вихователь: Діти, вгадайте, хто сьогодні до нас завітав? До нас приїхала Катруся! Сьогодні вона розповість нам про таку частинку України, як Дніпропетровська область. Подивіться, будь ласка, на карту, ось її кордони...

2. Основна частина:

Катруся: Діти, бачу, що ви заздалегідь приготувалися до нашого заняття та поприносили із собою готові малюночки такого символу Дніпропетровської області, як герб. Хочу вам дещо пояснити, слухайте гарненько: «У гербі Дніпропетровської області застосовано щит (з поділом на два поля – синє та срібне), золотий картуш, намет (у синьо-золотих та червоно-срібних кольорах), зображення козака з рушницею та 9 зірок, все обрамлене золоте колосся та листя дубу. Ділення гербу на дві частини уособлює собою злиття «двох річок» – природної, яка уособлює багатства краю, та рукотворної, що символізує працелюбність, творчий потенціал дніпропетровців.

Здавна зірка слугувала символом вічності, а пізніше – символом високих устремлінь, ідеалів. Девіз – «До зірок!» означає: «До досконалості, до ідеального, до вершин!». Козак з рушницею символізує воїна, запорожця – хоробрість, відвага, захист. Вінок – старовинний символ нагороди, честі, емблема безсмертя. Вінок із золота означає тріумф, ознаку високої честі. Вінок з пшеничного колосся і дубового листя символізує хлібне багатство краю і його міць» [8].

Катруся: Діти, уявіть собі, що кольори також символічні! Ось, що наприклад, позначає червоні барви? (Відповіді дітей). Діти, це про мужність, любов, великодушність. Синій колір - про вірність і чесність; золото, передається в малюнку жовтим кольором), - втілює знатність і багатство; срібло, передається білим кольором або чистим полем, - символізує доброту та невинність [8].

Ось така вона, символіка Дніпропетровської області. Давайте визначимо нею кордони нашої області, приклеївши символ області на карту. От, молодці!

Фізкультурна хвилинка

Вранці я біжу до річки (діти імітують біг),

Там пісок такий твердий! Швидко скину черевички (присідають)

Й стану босий у воді (роблять крок уперед).

І вже рибок цілі зграї так і в'ються біля ніг (імітують переступання)!

Пальці дзьобають, кусають...Смішно бачити малих! [40, с.89]

Вихователь: Діти мої дорогенькі, нагадайте мені, будь ласка, у якій країні ми з вами живемо? Так, в Україні. Вона для нас є Батьківщиною. А у якому місті ви народилися? Так, більшість з нас – у Дніпрі, це місто для нас є малою Батьківщиною. Дніпро є головним містом області, і саме тут ми живемо, ходимо у дитячий садочок, саме тут працюють ваші батьки. Та у Дніпропетровській області, крім міста Дніпра, є ще й інші міста. Ось, наприклад, бабуся Соні Совпик живе у Кривому Розі, а Тимура Бойко – у місті Павлоград. Багато-багато є міст в області...

Катруся: я хочу розповісти вам про селище Петриківка. Діти, ви, певно, всі чули про малярське мистецтво «петриківський розпис»? Так, так, я в вас не помилилась. Ви вірно кажете, що це народне українське мистецтво. Воно таке особливе, таке красиве, таке, що аж не вистачає слів для опису... Сьогодні я принесла вам скриньку, розписану цим петриківським орнаментом, а ще дерев'яну ложечку та дощечку. Ви лишень подивіться на ці вироби, вони мене захоплюють, я дуже-дуже пишаюсь нашими народними майстрами! А ви?

Подивіться на карту, ви бачите, яка Дніпропетровська область величезна? Вона багата на міста, на села, на поля, є й ліса. Люди висаджують пшеницю, кукурудзу, соняшники, рапс (рослинка з жовтенькими квіточками, з якої роблять паливо, використовують у медицині, кулінарії тощо), фруктові сади, багато різних овочів. Живуть тут лисиці, зайці, дикі кабани, косулі, їжачки, фазани, качки, гуси. Кого ще можете назвати? Так, так, вірно...

3. Підсумок:

Катруся: Ой, як же я задоволена нашою роботою. Гарненько попрацювали. Та я маю вже йти. Дітки, бажаю вам бадьорого настрою! До нових зустрічей!

Центральна Україна: Кіровоградська область та Полтавська

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про те, що Україна – велика країна, що складається з різних частинок, частинок-областей, котрі відрізняються одна від одної своїм місцем розташування, ландшафом, розмірами тощо; учити дітей розрізняти на карті рідної країни Кіровоградську та Полтавську області; інформувати дітей про особливості символіки даних регіонів; розвивати мовлення, стимулюючи давати відповіді на запитання; виховувати почуття прекрасного, викликати емоційний відгук на оздоблення речей опішнянським розписом, пробуджувати захоплення працею народних майстрів; виховувати почуття патріотизму, любові до рідної мови, культури, а також виховувати повагу та турботу до природи рідного краю.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення символіки Кіровоградської області (додаток А, рис.А.3), зображення полів кукурудзи (додаток Б, рис.Б.5), соняшника (додаток Б, рис.Б.6) та пшениці (додаток Б, рис.Б.7), а також отари овець (зображення Б, рис.Б.10), зображення місць даного регіону: монумент Янголу-хранителю (додаток Б, рис. Б.8) та Володимирської церкви (додаток Б, рис. Б.9); опішнянські глечики, дитячі малюнки символіки областей, регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Катруся: Добрий день, мої любі, мої хороші, мої милі. Я за вами сумувала!..

Я приготувала вам віршика, ось послухайте:

Заховались в бабусиній скрині на дні

Різні речі забуті, цікаві мені.

Хоч старенькі, але їм немає ціни,

Найрідніші для нашого роду вони.

У бабусиній скрині скарби немалі,

Найдорожчі, найкращі на цій землі [40, с.62]

Одна моя бабуся жила в Кіровоградській області, а друга – у Полтавській. Погляньте на карту, ось їх кордони.

2. Основна частина:

Катруся: Моя бабуся Марійка живе у самому обласному центрі Кіровоградщини – Кропивницькому. Ми часто з нею подорожували по області, тому я багато знаю про ці краї. Ось наприклад, Кіровоградська область має дуже родючі ґрунти, тому там вирощують такі культурні рослини, як пшениця, цукровий буряк, соняшники, кукурудза, гречку, просо тощо. Вирощують також свиней, вівців, птицю. Ця область багата на яблука, груші, сливи, вишні, також на ягідні культури.

Зараз, діти, покажу вам фотографії деяких визначних місць Кропивницького: монумент Янголу-охоронцю на площі Незалежності з написом: «Храни, Боже, Україну» та Грецька (Володимирська) церква

А моя бабуся Наталка живе у Полтавській області. І ось, що я вам розкажу: є у цій області гончарська столиця України – селище Опішня, яку ще називають «українським Римом». З давніх-давен тутешні гончарі створюють кераміку, яку знають та цінують в усьому світі. Місцеві мешканці кажуть, що саме тутешні майстри придумали глиняних баранців та свистунців [2].

Я вам навіть принесла, діти, подивитися глечики, розмальовані у даному стилі. Гляньте, які гарні! Подобаються? Скільки в них майстерності!

Фізкультурна хвилинка:

Встанемо усі швиденько

І побігаєм легенько.

Пострибаєм, мов зайчата,

Щоби ніжки розімяти.

Руки – вгору, руки – вниз,

Всі присіли, підвелись.

Ось усі ми відпочили

На місця тихенько сіли [40, с.95]

Знаєте про що ми не поговорили? Так, про символіку, звісно! Діставайте свої малюночки, будемо їх розбирати.

Герб Кіровоградської області (додаток А, рис. А.3): «Зображення орла вважається символом мужності та великодушності, проникливості та справедливості, сили і влади, співвідноситься з небом і світлом (сонцем), а передає ідею вічності праведного життя. Синя хоругва з жовтим державним Тризубом вказує на належність області до України. Золоте пшеничне колосся в оздобленні герба підкреслює багатство хліборобського краю, золоте дубове листя - могутність і витривалість. Колористичне вирішення: синій, червоний (малиновий), жовтий (золото) кольори підкреслюють давні козацькі традиції та багатство землі степової України. Золото (жовтий колір) символізує багатство, справедливість, великодушність; синій колір - духовність і вірність; малиновий - гідність, силу, могутність», [29] - Хто з вас, мої хороші, назве основні елементи Гербу Кіровоградщини? (Відповіді дітей).

Катруся: Так, тепер перейдемо до наступного регіону, Полтавського (додаток А, рис. А.4): «Лук зі стрілою та зірки - оборона рідних земель. Міські ворота з трьома баштами та флагштоками - міцність, могутність, недоторканість краю, козацькі традиції. Хвиля води символізує багатство водних просторів області. Козацький хрест - символ на історичних прапорах Полтавських полків. Підкова - поширений елемент родових гербів України - символ щастя, добра, любові, злагоди. Серце символізує Полтавщину як серце України, її велич, духовність, землю що надала життя видатним діячам світового значення. Сніп уособлює природне багатство, родючість земель, працьовитість її мешканців, національні традиції краю. Корона - могутність, стійкість, велич і слава. Прийняті кольори: малиновий - найбільш розповсюджений колір козацьких прапорів - могутність, хоробрість; лазуровий - боротьба за свободу, надія; золотий - сонце, світло, добробут, доброта, робота, гідність»? [26] - Хто з вас найсміливіший та скаже, що символізує Підкова та Корона? (Відповіді дітей).

3. Підсумок

Катруся молодець, вона так багато знає про нашу Батьківщину... А що, діти, ви запам'ятали сьогодні? Хто скаже?.. (Відповіді дітей). Ви просто молодці!

Центральна Україна: Черкаська та Вінницька області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про те, що Україна – велика країна, що складається з різних частинок-областей; учити дітей розрізняти на карті країни Черкаську та Вінницьку області; інформувати дітей про особливості символіки даних регіонів; продовжувати знайомити дітей з видатними українськими діячами: Тарасом Григоровичем Шевченко та Богданом Хмельницьким; виховувати почуття патріотизму, любові до неньки України та її історії.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення Гербу Черкаської (додаток А, рис. А.4) та Вінницької областей (додаток А, рис. А.5) зображення пам'ятників Богдану Хмельницькому на Замковій горі в Чигирині Черкаської області (додаток Б, рис.Б.11) та Могили Тараса Григоровича Шевченка на Тарасовій горі у Канев Черкаської області (додаток Б, рис.Б.12), ілюстрація села Буша Вінницької області (додаток Б, рис.Б.13), дитячі малюнки символіки областей, регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Катруня, як же ми раді тебе бачити! Ми з дітьми готувалися до твого візиту та приготували малюночки – герби Черкаської та Вінницької областей. Подивись!

2. Основна частина:

Катруся: Так, які ж ви молодці! Справжні художники!

І так, спершу - про символіку Черкаської області України: «В лазуровому полі круглий золотий сонячний диск. Навколо сонячного диска розміщено три стебла пшениці за напрямком руху Сонця. Сонячний диск, а також жовтий колір - це символ космічного вогню, мужності й сили; синій

колір - символ всеочищувальної води, Дніпра-Славути. Черкащина - земля, що славилася культурою хліборобства, що й нині становить головну сутність діяльності суспільства «хліб - усьому голова». Булава та шабля - символізують славне козацьке минуле Черкащини. Лавр - символ слави. Калина - найпоширеніший рослинний символ - виразник української ментальності. Образ Т.Г. Шевченка - найвищий прояв талану землі Черкаської, признаний у всьому світі; пророк і символ України, гордість і слава нашого краю. Світ знає Черкащину як Шевченків край. Дуб - символ сили і незламності, а жолуді - надії на ріст і прогрес» [23]

Тепер, мої солоденькі, розкажу про символіку Вінницької області: «Герб області має форму чотиридюльного щита. У першій та четвертій чверті щита - золоте сонце у синьому полі, у другій та третій чверті - срібний хрест у червоному полі, у центрі хреста - синій щиток зі срібним півмісяцем, з рогами, оберненими вправо. Золоте сонце - символізує добробут, розквіт, щедрість та багатство краю; срібний хрест, у центрі якого синій щиток зі срібним півмісяцем - засвідчує наступність та неперервність власної регіональної традиції [3].

Вихователь: Друзі, а тепер, дивлячись на герб Черкаської області, скажіть, які його основні елементи? Так, добре! А тепер завдання складніше: пригадайте, що зображено на гербі Вінницького регіону? (Відповіді дітей).

Фізкультурна хвилинка

Хмарка сонечко закрила (переплести пальці рук),
 Слізки срібні обронила (імітувати краплі по столу).
 Ми ті слізки пошукаєм (пальчики защіпують),
 У травичці позбираєм (ніби збирають крапельки).
 Пострибаєм, як зайчата (пальці підстрибують),
 Полетимо, як пташенята (великі пальці переплести, помахати ними),
 Потанцюємо ще трішки (пальці випрямити, стиснути),
 Щоб спочили ручки, ніжки.
 Всі веселі? От чудово!

А тепер до праці знову! [40, с.169]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Черкаської області та приклеємо на нашу карту. А тепер послушайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруня про цей регіон...

Катруня: Діти, як ви гадаєте, яке місто в області є головним? Як воно зветься? Так, вірно, це Черкаси. Але розкажу я вам про такі визначні міста Черкаської області, як Чигирин та Канев.

Чигирин – це важливе історичне місто України, яке було столицею гетьманської держави часів Богдана Хмельницького. Там була збудована Чигиринська фортеця – міцне укріплення козаків. Воно складалось з кам'яних стін із бастіонами, дерев'яних дозорних веж. Фортеця була надійною, але турецьке військо взяла Чигирин в осаду. Через місяць запаси козаків скінчились і вони були вимушені припинити опір. Вночі козаки вийшли з фортеці та підірвали порохові склади. Фортеця була знищена [1, с. 102].

Зараз на місці цієї фортеці міститься затишний парк, а на його вершині встановлено пам'ятник Богдану Хмельницькому.

Вихователь: Ось така історія, друзі...

Катруся: Скажіть, хто-небудь чув про такого видатного на весь світ українського діяча, як Тарас Григорович Шевченко? Так, він поет, але не тільки! І художник, і мислитель, і український герой, а ще – символ України!

Тарас Шевченко відвідував Канев та любив його усім серцем. Там знаходиться його могила.

Катруня приклеює на карту герб Вінницької області і починає нову розповідь: «Знаєте, діти, говорячи про Вінницьку область, хочеться сказати про історико-культурний заповідник, що знаходиться у невеличкому селі під назвою Буша. І знову мова піде про часи Богдана Хмельницького, українського гетьмана, славного воїна. У цьому селі часто відбувалися військові зіткнення. Козаки воювали проти поляків, які в решті решт взяли замок Буша в осад. Коли шансів на спасіння у козаків не було, дружина

одного померлого воїна підпалила пороховий склад – відбувся вибух, який підірвав замок та польську армію. Зараз на цьому місці міститься парк історичної скульптури – музей під відкритим небом...» [1]

Вихователь: Катруся, ця історія нагадує мені історію про вибух у Чигирині, коли козаки воювали з турецьким військом. Діти, пригадуєте?

3. Підсумок:

Ох і складне у нас з вами заняття видалося. Цікаве, але таке, наче для дорослих... Ви уважно слухали, старалися. Молодці!

Східна Україна: Харківська, Луганська та Донецька області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про територіальну велич країни; учити дітей розрізняти на карті країни Харківську, Луганську та Донецьку області, знаходити та називати сусідів даних областей; розглянути символіку регіонів; розвивати мовлення, шляхом опису дітьми гербів Харківщини, Донеччини та Луганщини, заохочувати їх давати відповіді на запитання, спонукати викладати підготовлений вдома матеріал; стимулювати активність на занятті, увагу та пам'ять, використовуючи графічні зображення історій; викликати інтерес до унікальності кожного регіону; показати красу та особливість країни у різних її частинах; виховувати почуття патріотизму й національної гідності.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення символіки областей Харківської (додаток А, рис.А.6), Луганської (додаток А, рис.А.7) та Донецької (додаток А, рис.А.8), зображення соляної пшахти Солендера у Донбасі (додаток Б, рис.14) та санаторію у соляній печері (додаток Б, рис.15), малюнки дітей стосовно символіки областей, регіональна карта, кольорові олівці.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Катруся: Доброго ранку вам, діти! Я принесла вам тепле привітання!

Наше коло мов сім'я – друзі ми – і ти, і я.

Добрий день тому, хто зліва,
Добрий день тому, хто справа.

Ми – одна сім'я.

Наше коло мов сім'я – друзі ми – і ти, і я.

Обійми того, хто зліва,

Обійми того, хто справа.

Ми – одна сім'я [40, с.72]

2. Основна частина:

Вихователь: Ми вітаємо тебе, наша мила, дорога Катруся! Діточки вже давно підготували герби областей, про які ми домовилися з тобою провести заняття... Діти, уважно слухайте, як я описуватиму символіку Харківщини, оскільки у вас буде завдання – описати Герб Луганської області...

І так, Харківська область (додаток А, рис. А.7): «На зеленому полі щита зображені: перехрещені золотий ріг достатку і кадуцей, жезл якого також золотий, а крила і змії - срібні. Щит обрамлений золотою каймою. Навколо гербового щита розташоване золоте дубове листя, обвите блакитною стрічкою. Зелений колір символізує надію, радість, достаток. Ріг Достатку – природні багатства краю. Кадуцей – незмінний атрибут Бога Меркурія - бога торгівлі, мандрівників, парламентарів. Змії - символ мудрості. Таким чином, герб символізував «как изобилие окружных стран того города, так и торговлю, производимую на бывающей там знатной ярмарке» [35], - а тепер скажіть, що символізує Ріг Достатку (підказка у назві)? Що символізують змії? (Відповіді дітей).

Донецька область (додаток А, рис. А.8): «Пальма Мерцалова» – унікальний витвір рук коваля Олексія Мерцалова, що викував її спеціально для Всеросійської виставки в Нижньому Новгороді. На цій виставці Пальма була відзначена вищою нагородою. Нині Пальма зберігається в Гірничому інституті Санкт-Петербурга. Основними кольорами герба є: золото (поле щита) – символ багатства, справедливості і великодушності; чорний (край) –

символ багатства надр; блакитний (пальма) – символ краси і величі; зелений – символ надії, радості, достатку, розвинутого сільського господарства. Корона підкреслює те, що герб є обласним. Дубове листя – символ величі і надійності. Девіз: «Возможность доказана делом» підкреслює історично сформовані трудові корені Донбасу, його цілеспрямованість у досягненні мети» [9], - а тепер, хто тут найсміливіший, аби описати символіку Луганської області? (Відповіді дітей).

Фізкультурна хвилинка

Раз – підняти руки вгору.

Два – схилитися додолу.

Руки в боки – скік та скоки!

Нахилитись, обернутись –

Один одному всміхнутись.

Покрутитись вправо-вліво,

Щоб нічого не боліло.

Раз, два, три, чотири – набираємося сили.

Нахились, повернись

І до друзів усміхнись [40, с.119]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Харківської області та приклеємо на нашу карту. А тепер послушайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруня про цей регіон...

Вихователь: Катруся, ми разом з дітьми вирішили тебе здивувати! І повір, ти будеш здивована! Ми...для тебе підготували... свої цікавинки за сьогоднішньою темою!!

Катруня: Отакої! Я із задоволенням послухаю, та спочатку розповім вам своє, а хто забажає – доповнить.

Катруня кріпить на карту герб Донецької області і починає розповідь: Донецьк ще називають Донбасом. Люди у цьогму регіоні зайняті машинобудуванням, виготовленням виробів з металу: пральні машини,

труби. У тих краях видобувають вугілля. Та розповісти хочу я вам про соляну печеру Солендера.

Соляні печери знаходяться у відпрацьованих соляних шахтах. Взагалі у соляних шахтах унікальний клімат: там у будь-який час року 16 градусів, а завдяки солі, повітря є стерильним. Втім, це повітря дуже агресивне для металу. Тож будь-яка машина з заліза, яка видобуває сіль, може працювати не більше 7 років. Є у шахті дуже висока камера, там проводять підземні футбольні змагання, дають симфонічні концерти та навіть запускають повітряні кулі. Доречі, всі ці заходи вже увійшли до Книги рекордів України. Саме у цій великій камері розташований єдиний в Україні спелеосанаторій в якому оздоровлюються пацієнти з проблемами дихальної системи. Вони майже постійно знаходяться у шахті та дихають стерильним та корисним повітрям. На поверхню вони піднімаються лише на кілька годин на добу – поїсти та провести гігієнічні процедури (води та каналізації в шахтах немає) [21].

Діти, хто що бажає додати? (Відповіді дітей)

Катруся прикріплює на карту герб Луганської області: Мої дорогенькі, бачу, що до заняття ви гарно підготувалися і вам є що сказати. Давайте домовимось так: Ви розповісте, що знаєте, а я по ваших історіях буду замальовувати на карті основні моменти. Це необхідно нам для кращого запам'ятовування цікавої інформації. (Розповіді дітей).

Катруся кріпить на карту герб Харківської області: тепер послухаю, що ви знаєте про Харківський регіон. (Розповіді дітей).

3. Підсумок

Вихователь: Гарно попрацювали. Скажіть мені, будь ласка, дивлячись на замальовки на нашій карті, що ви можете пригадати? (Відповіді дітей).

Південна Україна: Запорізька та Херсонська області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про те, що Україна багата на області, котрі відрізняються одна від одної своїм місцем

розташування, ландшафтом, розмірами тощо; учити дітей розрізняти на карті країни Запорізьку та Херсонську області, а також називати їх обласних сусідів; інформувати дітей про особливості символіки даних регіонів; розвивати, увагу, пам'ять, мислення; виховувати почуття патріотизму, національної гордості, викликати емоційний відгук на пам'ятки історичної культури, визначні місця.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення гербів Запорізької області (додаток А, рис.А.9) та Херсонської (додаток А, рис. А.10), зображення пам'ятником Григорію Потьомкіну (додаток Б, рис. Б.16) пам'ятник першому побудованому кораблеві Чорноморського флоту (додаток Б, рис. Б.17), а також ілюстрація острова Хортиця (додаток Б, рис.Б.18) дитячі малюнки символіки областей, також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Вихователь: Доброго ранку діти, я вас вітаю. Вітаю я і наша мила гостя Катруся, яка вже нам як рідна. Сьогодні ми розглянемо Запорізьку та Херсонську області, подивімося на карту України – ось їх кордони. Чи є тут регіони-сусіди, які ми вже з вами знаємо?

2. Основна частина:

Катруся: «Герб Херсонської області являє собою картуш у формі щита із заокругленими нижніми кутами. На синьому фоні у вигляді символів жовтого кольору розташовані: якір, хлібне колосся, циркуль, нагорі – ворота Херсонської фортеці. Над щитом міститься корона. Щит обрамлений золотим дубовим вінцем з назвою області на жовто-синій стрічці. Якір – символ надії і означає, що край є водними воротами України (Азовське та Чорне море, річка Дніпро). Хлібне колосся – основа заможності. Циркуль – це вірність обраному шляху. Золотий дубовий вінець – символ вічності та могутності. Корона – данина історичній спадщині Херсонської губернії» [36].

Катруся: Головним містом Херсонської області є.... Так, Херсон!

Херсон – портове місто на правому березі Дніпра, там де найбільша річка України впадає в Дніпровський лиман Чорного моря. Завдяки такому розташуванню в місті є цілих два важливих порта – річковий та морський. Місто будувалось із стратегічною метою – тут мала була розміщуватись база Чорноморського флоту. Катерина II наказала заснувати місто, а виконував наказ князь Григорій Потьомкін [1, с. 150].

У Херсоні є декілька цікавих пам'ятників. Самий відомий з них - пам'ятник Григорію Потьомкіну. А ось пам'ятник першому побудованому кораблеві Чорноморського флоту – вважається символом міста. Цей корабель приймав участь у багатьох важливих баталіях та завоював славу корабля-героя [1, с.151].

Вихователь: Діти, розкажіть, будь ласка, про герб Херсонської області. (Відповіді дітей). Бачу, друзі, ви трохи втомились. Давайте розігнемось.

Фізкультурна хвилинка

Від зеленого причалу

Відштовхнувся теплохід (по колу),

Задній хід, передній хід, Ось завівсь мотор як слід (руками показати штурвал),

Раптом хвилька підхопила,

Вправо – вліво нахилила (нахили).

І поплив вперед по морю (хвилеподібні рухи руками)

Наш маленький теплохід,

Вже вперед-вперед по хвилях (кроки на місці)

Набирає повний хід! [40, с.179]

Вихователь: Тепер, малята, дістаємо ваші малюночки із зображенням козака. Це символіка Запорізької області. Подивіться, на карту. Зверніть увагу, що частина області омивається Азовським морем, куди ми так любляємо їздити на відпочинок...

Катруня: «В його основу Герба покладено перший герб запорізького козацтва, як перший національний Герб України. козак із шаблею і мушкетом

на малиновому щиті, сам щит декорований козацькими знаками влади: булавою, перначем, бунчуком, литаврами. Малиновий колір - основний колір прапорів Запорізьких козаків і колір їх головного прапора. Нині в Україні малиновий колір символізує козацтво взагалі. Булава вказує на владу Президента - голови держави» [12].

Катруся: Славним місцем Запорізької області є «Запорізька Січ», що на острові Хортиця. Це символ слави українського козацтва. Острів Хортиця загалом стали не тільки найцікавішим туристичним об'єктом Запорізького краю, а й символом відродження духовності і національної самосвідомості українців. Там можна побачити унікальну природну пам'ятку – Запорізький Дуб, який давно був символом Запорізького козацтва та місцем паломництва мільйонів людей, а сьогодні є візитною карткою Запоріжжя. Дубу понад 700 років, до нього часто навідувались пари під час весілля, щоб відчутти його Силу та Козацьке Коріння [16].

3. Підсумок:

Вихователь: Дітки, мої милі, що ж вас найбільше вразило? (Відповіді).

Катруся, ти так багато знаєш... Ми тобі дуже вдячні, що ділишся цими знаннями із нами, так, діти? Ми любимо твої розповіді, приїзди до нас ще!

Південна Україна: Миколаївська та Одеська області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про те, що Україна – велика країна, що Миколаївська та Одеська області відносяться до Південної її частини; учить дітей розрізняти на карті ці дві області; інформувати дітей про особливості символіки даних регіонів; збагатити знання Чорне море, про великі міста-порти України; розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, мислення; виховувати почуття патріотизму, національної гордості за історію рідної країни, а також виховувати повагу до українських земель та бажання подорожувати ними.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення символіки Миколаївської (додаток А, рис. А.11) та Одеської областей (додаток А, рис. А.12), репродукція картини Івана Айвазовського «Бухта в Одесі, Чорне море» (додаток Б, рис. Б.19), ілюстрації «Одеса: Потьомкінські сходини» (додаток Б, рис. Б.20), та «Миколаїв: дитяче містечко «Казка» (додаток Б, рис. Б.21), дитячі малюнки символіки областей, а також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Вихователь: Доброго ранку діти, я вас вітаю. Вітаю я і наша мила гостя Катруся. Сьогодні ми розглянемо Одеську та Миколаївську області, подивімося на карту України – ось їх кордони.

2. Основна частина:

Катруся: «Герб Одеської області подається на іспанському щиті. Якір символізує надію та порятунок. Якір-кішка - символ торговельного мореплавства, зв'язок річкових та морських комунікацій. Якорі на бордюрі символізують мореплавство, військове значення та судноплавну базу. Сім якорів - сім Одещини. Сніп хліба символізує багатство та єдність людей, як колосків у снопу. Він є знаком хліборобства і степової частини Одеської області. Виноградне гроно - символізує спільну ідею, а також виноградарство та виноробство» [24], - Маринка, опиши Герб цього краю. (Відповідь дитини)

Миколаївська область: «Герб Миколаївської області - це прямокутний щит, скруглений внизу. На синьому щиті - золота архієрейська митра на схрещених золотих посохах. У срібній хвилястій базі - амфора натурального кольору. Щит вписується в еkleктичний картуш сталевого кольору, увінчаний вінцем з п'яти колосків золотого кольору. На картуші розташовані якір та виноградна лоза з гроном зеленого кольору» [22], - Миколка, опиши Герб цього краю. (Відповідь дитини).

Давайте трохи розізнаємось!

Фізкультурна хвилинка

Раз – два – ми пірнаєм (присісти),

Три – чотири – виринаєм (встати),
 П'ять – шість – в хвилях водних (хвилеподібні рухи руками)

Ми долаєм перешкоди.

Сім – вісім – повторити (присісти, встати)

І на місце тихо сісти [40, с. 134]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Одеської області та прикріпимо на нашу карту. А тепер послухайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруся про цей регіон...

Катруня: Головним містом області є, як ви здогадуєтесь, місто Одеса. Ось про нього ми і поговоримо! Одеса здавна торговий і туристичний центр нашої батьківщини. Це прекрасне європейське курортне місто, яке і сьогодні зберігає свою унікальну культуру. Одеса — це українська Перлина біля моря [33]. Яке там моречко, хто знає? Чорне море, діти, Чорне. Подивіться на репродукцію картини відомого художника Івана Айвазовського «Бухта в Одесі, Чорне море». Які емоції вона в вас викликає? Який настрій?

Кожного року в Одесі проводять забіг «Вгору Потьомкінськими сходами». Рекордний час, за який вдалось подолати всі 192 сходинки та десять прольотів становить 23 секунди [33]. Подивіться на ілюстрацію Потьомкінських сходин, їх он як багато...

Одеса - українська столиця хорошого настрою. Щороку першого квітня в день сміху, тут проходить фестиваль гумору та сатири Гуморина. Офіційно перше квітня в Одесі вихідний день [33].

Катруня приклеює на карту герб Миколаївської області і починає нову розповідь: на півночі область межує з Кіровоградською, на сході та північному сході – з Дніпропетровською, на південному сході – з Херсонською, на заході – з Одеською областями.

Головне місто Миколаївської області маєте назвати мені ви, діти. Абсолютно вірно, це Миколаїв. Місто назване на честь Святого Миколая, покровителя моряків. А заснував його Григорій Потьомкін, на честь якого названі сходинки у місті Одесі. А ще Миколаїв – місто кораблів.

Гадаю, вам буде цікаво дізнатися, що у Миколаєві є дитяче містечко під назвою «Казка», подивіться на картинку. Український «Діснейленд» – мрія кожної дитини. Атракціони, розваги морозиво. Море відпочинку та позитивних емоцій. Фігурки казкових персонажів біля казкових будиночків. Ви й самі зможете відчувати себе безтурботною дитиною. У святкові дні тут проходять справжнісінькі турніри середньовічних лицарів, а ще – вистави та концерти. Навіть клумби тут казкові, з незвичайними рослинами. Містечко з фортецями, кораблями, паровозами, фонтанами та автодромом уже більше 30 років гостинно приймає нових відвідувачів. Кожна споруда – це окремий сюжет. І всі ці сюжети сплітаються у справжнісіньку казку в центрі Миколаєва [45].

3. Підсумок:

Вихователь: Ось і підійшла до завершення наша зустріч. Сподіваюсь, вам було цікаво послухати нашу гостю-україночку так само, як і мені.

Про що ми з вами говорили сьогодні? Що нового ви дізналися? (Відповіді дітей).

Західна Україна: Рівенська, Хмельницька та Тернопільська області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про області України, які займають на мапі своє місце, мають свою природу, ландшафт, унікальну історію; учити дітей розрізняти на карті країни Рівенську, Хмельницьку та Тернопільську області; розібрати символіку даних регіонів; ознайомити дітей з архітектурною спадщиною областей; спонукати до мандрівок ненькою Україною; розвивати спостережливість, увагу, мовлення та мислення; виховувати почуття національної гордості та гідності, любові до українських земель.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення символіки Рівенської (додаток А, рис. А.13), Хмельницької (додаток А, рис. А.14), та Тернопільської (додаток А, рис. А.15) областей, зображення місць визначних

пам'ятних місць області: Тараканівський форт на Рівенщині (додаток Б., рис. Б.22), Кам'янець-Подільська фортеця на Хмельниччині (додаток Б., рис. Б.23) та Тернопільський замок (додаток Б., рис. Б.24), дитячі малюнки символіки областей, а також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Всіх на світі ми згадаєм (розвести руки в сторони вгору),

З добрим ранком привітаєм

Землю нашу барвінкову (показати руками уявну кулю),

Рідну мову калинову

Милу серцю Україну (притиснути руку до серця),

Рідну нашу Батьківщину.

Ранок всіх нас тут зібрав

До розмови закликав.

Сядемо всі зручно, гарно

І розмова піде гарно [40, с. 112]

Катруся: Ох, яке ж тепле, добре привітання. Аж дух захоплює! Доброго ранку діти, я радію, що можу сьогодні провести цей час разом із вами!

2. Основна частина:

Катруся: І так, почнемо заняття. Діставайте свої малюночки...

Рівенська область: «Основу герба складає щит, верхня частина якого прямокутна, а нижня - заокруглена півколом. Поле щита червоного кольору, на якому розміщено лапчатий білий хрест. Елементи Герба символізують: червоне поле зі срібним лапчастим хрестом - давній символ Великої історичної Волинської землі, до якої споконвічно належала територія Рівненської області; хрест, широко вживаний у геральдиці символ життя і належності до християнського світу; червона барва - означає хоробрість, великодушність, мужність» [27].

То як зветься область, що має ці символику? Так, Рівенська!

Хмельницька область: щит має форму чотирикутника з півколом в основі. Поле щита розтяте на синє і червоне; поверх лінії ділення розташовані золоте сонце з людським обличчям і два золоті хлібні колоски. Сонце виступає традиційним символом Поділля. Червоний колір узятий з герба Волині. Колоси символізують аграрну спрямованість області, а також зображають літеру «Х» — першу в назві області. Щит облямований декоративним картушем. У складі картуша над головою герба — зображення розгорнутої книги [37].

Тернопільська область: у синьому полі навхрест золоті меч та ключ, над ними – три срібні вежі. Щит може накладатися на золотий пшеничний сніп, декоративні гілки, перевиті малиноюю стрічкою й увінчані золотим Тризубом. Меч і ключ на гербі відображають історичну роль краю у захисті українських земель від нашестя завойовників із прадавніх часів. Три фортечні вежі символізують три історичні землі, з частин яких сформована сучасна Тернопільська область, — Галичину, Волинь, Поділля, і характеризують, що в регіоні зосереджено найбільшу кількість оборонних замків України [31].

Вихователь показує дітям зображення трьох гербів та запитує, до якого регіону вони належать. Катруся пропонує відпочинемо та провести кумедну фізкультхвилинку:

Фізкультурна хвилинка

Щось малеча зажурилась, мабуть, трішечки стомилась.

Що робити? Що робити? Треба діткам відпочити.

Верблюду діток щоранку виводить на зарядку (ходьба врозтіч по кімнаті).

Всім сказав: «Шикуйтесь, струнко!» (зупинитись, випрямити спину)!

Сам присів й піднявся хутко.

І малеча повторила: «Встали – сіли, встали - сіли».

Дитинчата роблять вправи: ногу вліво, ногу вправо.

Нахилились, піднялись, потім добре потяглись.

Наші діти відпочили і на місце дружно сіли [40, с.110]

Вихователь: Катерусю, знаєш, наші діти знову підготувалися до заняття, вони познаходили цікавинки про області і готові доповідати.

Катруня: Це дуже добре! Із задоволенням послухаю!

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Рівенської області та приклеємо на нашу карту. А тепер послушайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруня про цей регіон...

Катруся: Рівненська область – область, що знаходиться на північному заході України, адміністративним центром якого є місто Рівне. Рівненська область в Україні межує з Волинською, Львівською, Тернопільською, Хмельницькою, Житомирською областями [7].

Подивіться на карту, ви згодні?

В Рівненській області протікає 171 річка, головною з яких є Горинь; а ще вона багата на озера – тут їх понад 500, найвідомішими є Нобель, Біле, Острівське, Велике Почаївське [7]. Є на Рівенщині загадкове місце – Тараканівський форт. Люди говорять там живе привид. Привидом вважають дух загиблого священика, який колись правив у тутешній гарнізонній церкві. Начебто, він досі бродить темними закутками і б'є у дзвони, закликаючи душі мертвих і живих відмолювати свої гріхи [18].

Слухання дитячих доповідей про Рівненську область.

Катруня прикріплює на карту герб Хмельницької області і починає нову розповідь: В цій області є велика кількість визначних місць. Та я хочу розповісти про Кам'янець-Подільську фортецю. Саме ця фортеця зробила популярним містечко у Хмельницькій області. Фортеця входить до списку пам'ятників світової спадщини і входить до 7 чудес України. Ця фортеця особлива. Природний та людський труд створили з неабияку красу. Знаходиться вона на півострові, оточеному з трьох боків скелястими обривами та річкою Смотрич [41].

Слухання дитячих доповідей про Хмельницьку область.

Катруня прикріплює на карту герб Тернопільської області і починає нову розповідь: розкажу вам про Тернопільський замок, який зображено на Гербі Тернопільської області. Замок споруджувався вісім років, і навіть під час будівельних робіт майстри змушені були відбиватися від татар, які хотіли захопити Тернопіль. Заком володіли і росіяни, і поляки, але, все ж такти, він залишився українцям. Йому близько 500 років... Тернопільщина планує відновити інтер'єру замку, зокрема меблів та камінів, які відповідають тій добі. У відреставрованому замку планують розмістити щонайменше п'ять об'єктів: художній музей, картинну галерею, музей міста, та залу для урочистих подій [44].

Слухання дитячих розповідей про Тернопільщину.

3. Підсумок

Вихователь: Славно попрацювали, діти. Бачу, що повтомлювались! Проте скільки нового, цікавого тепер вам відомо...

Західна Україна: Чернівецька та Закарпатська області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про велич країни, яку складають її регіони, що славляться своєю історією, культурою, красою природи; учить дітей розрізняти на карті країни Чернівецьку та Закарпатську області; інформувати дітей про особливості символіки даноних регіонів; розвивати мовлення, а також допитливість, цікавість, бажання відвідувати міста України; виховувати чуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови, культури, земель України; виховувати бажання бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення символіки Чернівецької області (додаток А, рис. А.16) та Закарпатської (додаток А, рис. А.17), зображення місць Чернівців: «П'яна церква» (додаток Б, рис. Б.25) та Закарпаття: «Скелі закоханих» (додаток Б, рис. Б.26) і Нарцисова долина (додаток Б, рис. Б.27), малюнки дітей із символікою областей, а також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

А чи тут дівчатка є?

А чи хлопчики тут є?

Нумо швидко привітались.

Плеснули в долоні,

Всі присіли, підвелися, -

Щічки вже червоні.

Попрацюємо сьогодні?

Ну то як? Ви згодні? [40, с.57]

Вихователь: Подивіться, до нас завітала наша Катруся.

2. Основна частина:

Катруся: Я вас всіх вітаю, розпочнемо заняття: «Чернівецька область: «Герб уявляє собою щит іспанської форми (закруглений знизу квадрат), розділений на дві рівні частини. У правій половині щита є фрагмент герба обласного центру, міста Чернівців: срібна мурована брама і золотий лавр під нею на червоному полі. У лівій половині щита є три золоті букові горішки на зеленому полі. Плід (насіння) бука символізує ліси Буковини, а також урожай, достаток, щедрість, продовження роду і традицій. Зверху щит увінчаний срібним соколом. Сокіл символізує красу, хоробрість, розум. Навколо щита золотий (жовтий) вінок з букових гілок, з'єднаних синьо-жовтою стрічкою, що відтворює барви державного прапора України» [38].

Вихователь: Артем, будь ласка, назви основні елементи області. Тетянка, про яку саме область йдеться мова? (Відповіді дітей). Добре, тоді йдемо далі.

Катруся: «Закарпатська область: «Права половина поля розділена горизонтально на сім рівновеликих смуг з чергуванням синього та золотистого кольорів. У лівій частині щита на срібному фоні - зображення червоного ведмеда, що стоїть на задніх лапах. Синя барва вказує на чесність,

вірність і бездоганність. Золото (жовтий колір) означає віру, справедливість, милосердя та багатство. Срібло (біла фарба) втілює надію, правдивість і шляхетність. Срібна Земля – широко вживана поетична назва Закарпаття. Червоний колір відповідає сміливості та мужності» [13].

Вихователь: Мілана, будь ласка, назви основні елементи області, а Мишко уважно слухає та доповнює. (Відповіді дітей). Прекрасно! Давайте трішки розізнаємось!

Фізкультурна хвилинка

Раз, два – піднімається гора (діти повільно встають).

Три, чотири – це круті гірські схили (нахили в сторони).

Пять, шість – це орли дивний танець повели (ходьба навколо себе з високим підніманням колін).

Сім, вісім – це смерічки похилилися до річки (нахил тулуба вперед, торкнутися руками носків ніг).

Дев'ять, десять – це струмок, що з річки витіка (присідання)

[40, с. 113-114]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Чернівецької області та приклеємо на нашу карту. Послухайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруня про цей регіон...

Катруня: У головному місті області, місті Чернівці є унікальна в архітектурна споруда. Мова йде про Миколаївський кафедральний собор, або як його просто називають «П'яна церква». П'яна церква - визначна пам'ятка Чернівців. Свою назву храм отримав завдяки незвичним, точніше сказати нетиповим для наших православних храмів куполам. Основи куполів в буквальному сенсі слова закручені, наче п'яні. Кручені глави собору, безперечно, в перші секунди бентежать і збивають із пантелику тих, хто на них дивиться. І не дивно. Ви можете подумати, що щось негаразд із вашими очима. Але це не обман зору і не викривлення простору [5].

Дововіді дітей стосовно даної області.

Катруня: Молодці, добре підготувалися!.. Гостя приклеює на карту герб Закарпатської області і починає нову розповідь: Подивіться лишень на цю красу: які гори, які скелі, який ліс... Аж дух захоплює... Тут зображені «Скелі закоханих». На околиці одного села Закарпаття на протилежних берегах Тиси височіють високі дві обривчасті скелі з хрестами на височинах. Легенда оповідає, що хрести на скелях встановлені в пам'ять про трагічну загибель молодят Івана і Марічку, батьки яких заважали сватанню закоханих. У відчаї Марічка кинулася зі скелі й загинула. Нещасний Іван пішов слідом, кинувшись зі скелі протилежного берега Тиси [42]. Ось така сумна історія...

А ось ще одна краса: «Долина нарцисів», є єдиним місцем в Україні, де в природних умовах ростуть білосніжні нарциси. На вигляд вони дуже нагадують садові, але квітки більші. Живописна долина вкрита суцільним килимом квітів і оперезана пологими гірськими схилами, є пам'яткою природи [42].

3. Підсумок

Вихователь: Діти, сьогодні було багато цікавої інформації. Поділіться враженнями, будь ласка... (Відповіді дітей)

Західна Україна: Івано-Франківська, Львівська та Волинська області

Мета заняття: продовжувати закріплювати знання про поняття «Батьківщина» й «мала Батківщина»; збагачувати знання дітей новою інформацією про такі області України, як Івано-Франківська, Львівська та Волинська; продовжувати навчати висловлювати свою думку, описувати символіку даних регіонів; розвивати вміння уважно слухати вихователя та однолітків, виховувати повагу до краси українських земель, до їх історії,

культурної спадщини»; пробуджувати почуття патріотизму та національної гордості; шанувати рідну мову, свій народ.

Матеріали: ляльки Катруся й Василько в національному вбранні, зображення символіки Івано-Франківської (додаток А, рис. А.18), Львівської (додаток А, рис. А.19) та Волинської областей (додаток А, рис. А.20), зображення села Дземброня на Івано-Франківщині (додаток Б, рис. Б.28), Львівської майстерні шоколаду (додаток Б, рис. Б.29), львівські велодоріжки(додаток Б, рис. Б.30), ілюстрації місць Волинської області - місто Луцьк (додаток Б, рис. Б.32), Озеро Світязь (додаток Б, рис. Б.33), малюнки дітей із зображенням гербів областей, а також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Вихователь: Сьогодні, як звичайно у цей день, до нас прийшла Катруся. Вона не одна, а зі своїм другом Васильком. Він живе у місті Івано-Франківськ. У якій області, хто здогадається? Абсолютно точно! Івано-Франківській. Добрий день, малята!

2. Основна частина:

Василько: Оскільки моя мала Батьківщина – Івано-Франківськ, то саме я розповім вам про його символіку: Герб області: дві галки (символи Івано-Франківської області) тримають малий герб міста. На блакитному фоні в іспанському щиті зображена срібна міська брама з відчиненими золотими воротами і трьома вежами нагорі. Кожна вежа має по п'ять бійниць і закінчується трьома зубцями. У відчинених воротах брами стоїть Архистратиг Михаїл. У правій руці він підняв меч, а в лівій тримає щит. Герб увінчаний золотою короною» [6].

Катруся: Львівський Герб представлений у вигляді щита, в синьому полі якого жовтий (золотий) коронований лев. Навколо щита бронзовий картуш, прикрашений гілками дуба і лавра. В горішній частині картуша щиток з малим державним гербом України – жовтим (золотим) Тризубом у

синьому полі. Лев, що спинається на скелю, символізує могутність і силу краю, його мешканців, які віками боронили свою незалежність від чужинців. Водночас він перегукується з назвою міста Львова й іменем його першого володаря – князя Лева Даниловича. Дубові й лаврові гілки обабіч герба символізують доблесть і славу регіону. Тризуб, що увінчує Великий герб, вказує на велику роль Львівщини у боротьбі за Українську державу [20].

Волинська область на Гербі має зображення Хреста, який є символом життя, а також символізує християнство та оборону віри Христової. Червона барва означає хоробрість, мужність, безстрашність, любов людини до свого Творця, готовність віддати життя за Бога і батьківщину. Біла – чистоту і непорочність. Ймовірно, герб Волині витворився з зображення на хоругві одного із Волинських князів [4].

Фізкультурна хвилинка

Сильний вітер до землі

Гне дерева молоді,

А вони ростуть, міцніють,

Вгору тягнуться, радіють.

Вітер віє нам в лице,

Захиталось деревце,

Вітерець все тихше, тихше,

Деревце все вище, вище [40, с. 121]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Івано-Франківської області та прикріпимо на нашу карту і покажемо зображення Івано-Франківщини: Діти, ви погляньте, яка краса! Як же мені хочеться у ті місці. Неодмінно зараз! Вихователь показує малюнок з додатку Б, рис. Б.31.

Василько: Ви праві, так чудово, я дуже люблю свій край. Він надзвичайний! Знаєте, діти, хочеться показувати вам неймовірну природу, не пам'ятники, ні вежі, ні церкви, а гори, ліса, долини... Ви знаєте, є на Івано-Франківщині найвище село в Україні – Дземброня. У села дуже давня та

багата історія, і його мешканці досі свято шанують звичаї і традиції своїх предків, тому потрапити сюди — це ніби побувати в далекому минулому, яке й досі живе ще отим своїм життям... Ці красиві місця не раз служили джерелом натхнення для різних діячів мистецтва: від Лесі Українки, яка приїжджала сюди писати, та знімати фільми [25].

Вихователь: Катруня, чіпляй на карту герб Львівської області і, будь ласка, дивуй нас чарівними розповідями, як Василь....

Катруся: Сьогодні Львів є одним з найбільш привабливих для туристів міст в Україні. Істинним шанувальникам справжньої кави та шоколаду тут завжди раді, адже Львів славиться на всю Україну своїми кав'ярнями та шоколадними майстернями [34].

Сучасний Львів – найбільш «велосипедне місто» України. У Львівщині працює велопрокат, зроблено велику кількість велодоріжок. Тут навіть Санта Клауси у Новий рік їздять по місту велосипедами.

Катруня приклеює на карту герб Волинської області і починає нову розповідь: Україна — дуже цікава, красива і загадкова країна зі своєю історією і характером. Волинська область є однією з найстаріших земель з безліччю архітектурних будівель і цікавих фактів. Адміністративним центром Волинської області виступає місто Луцьк.

На Волинщині є озеро Світязь: завдяки розгалуженню карстових печер та природнім процесам, озеро постійно очищується та оновлюється, що дає змогу заслужено назвати озеро Світязь найчистішим озером Україн. Оскільки в його водах міститься велика кількість срібла та гліцирину, котрі мають корисні властивості, зокрема при загоїнні ран чи після операційних рубців. Озеро Світязь розташований на території заповідника, унікальне поєднання м'якого клімату краю, розташування великої кількості озер, лісових угідь, поліського колориту дало змогу створити умови для відпочинку та оздоровлення на ньому [28].

3. Підсумок:

Вихователь: Діти, наше заняття завершується. Поділіться, будь-ласка, своїми враженнями.

Північна Україна: Сумська, Чернігівська та Житомирська області

Мета заняття: закріплювати знання регіонів України, вказувати сусідів Сумської, Чернігівської та Житомирської областей; учити розрізняти на карті області теми; вирізняти символіку даних регіонів; розвивати пізнавальну активність, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення та мовлення; сприяти виникненню відчуттю захоплення українськими краєвидами; виховувати почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови.

Матеріали: Катруся в національному вбранні, зображення гербів Сумської (додаток А, рис. А.21), Чернігівської (додаток А, рис. А.22) та Житомирської областей (додаток А, рис. А.23), зображення місць визначних місць кожного регіону: Сумська альтанка (додаток Б, рис. Б.34), Свято-Воскресенський кафедральний собор на Сумщині (додаток Б, рис. Б.35), місто Батурин – Гетьманська столиця на Чернігівщині (додаток Б, рис. Б.36), замок Радомисль на Житомирщині (додаток Б, рис. Б.37), дитячі малюнки символіки областей, а також регіональна карта України.

Хід заняття:

1. Організаційний момент:

Катруся: Діточки мої дорогенькі, я вас вітаю! Сьогодні у нас з вами останнє заняття. Та я сподіваюсь, що прийду до вас ще не один раз!

2. Основна частина:

Візьміть свої малюночки, подивіться на них. Зараз обговоримо символіку Сумської області: «Елементи герба розташовані на щиті з синім полем та жовтою окантовкою. Синій колір, поряд з жовтим здавна є традиційними кольорами Сумщини. Золотий шолом - символ історичного початку наших земель із часів Київської Русі. Золотий колос зігнутий у вигляді букви «С» символізує хліборобство - основне заняття жителів області з прадавніх часів і вказує на основні риси характеру: працелюбність,

гостинність, домовитість, любов до рідної землі. Золотий хрест вказує на те, що ці риси характеру поєднуються з високою духовністю, яка передається із покоління в покоління» [30].

Вихователь: Максим, назви мені, будь ласка, основні елементи Герба Сумської області. Дякую, молодець!

Катруся: Ну а тепер перейдемо до Чернігівщини: «Герб - у срібному полі щита - чорний двоголовий орел з червоними лапами та язиками, золотими очима і озброєнням (дзьоби та кігті), на головах - по золотій короні, а на грудях - синій щиток із золотою облямівкою, на якому золотий знак Рюриковичів Чернігівського типу (знак князя Мстислава Володимировича)» [39].

Вихователь: Марійка, назови мені, будь-ласка, основні елементи Герба Сумської області. Дякую, молодець!

Житомирська область: «Гербом Житомирської області є щит із червоним полем, у центрі якого вміщено герб міста Житомира (на синьому полі щита зображення срібної міської брами з відкритими воротами і трьома вежами). У верхній частині щита - срібний Михаїл з опущеними мечем і срібний вершник на коні; у нижній - срібний хрест і золоте сонце. Щит увінчує золота міська корона з трьома мурованими зубцями і трьома житніми колосками, що спирається на перевитий стрічками золотий житній сніп, у центрі якого зображення малого Державного Герба України. Щит обрамляє золотий вінок із житніх колосків, у нижній частині якого зображення шишок і листя хмелю та квіток льону. Вінок перевитий синьо-жовтою стрічкою» [11].

Діти, про які області ми з вами говоримо? (Відповіді дітей).

Фізкультхвилинка «Що я люблю?»

Люблю, коли сонце рожеве встає (діти підводяться з положення присівши та описують перед собою руками великий круг),
 Як друзі веселі навкруг мене є (беруться за руки і ритмічно похитують ними вгору-вниз),
 Люблю, коли пестить голівку бабуся (погладжують себе по голівці),
 Як казку цікаву читає матуся (зображують гортання сторінок книжки),
 Люблю я з батьками по парку гуляти (крокують на місці плавним кроком)
 І крихтами там голубів пригощати (діти присідають та імітують розсипання крихт).
 І місто, і вулицю рідну свою (обертаються навколо себе, розкинувши руки в сторони),
 І рідний мій край я всім серцем люблю (зупиняються, схрестивши долоні на грудях) [40, с. 76]

Вихователь: Тепер візьмемо зображення символіки Сумської області та прикріпимо на нашу карту. А тепер послухайте, що такого цікавенького приготувала нам Катруня про цей регіон...

Катруня: Подивіться на картинку. Тут зображена альтанка - символ міста, його найбільше, як стверджують самі сумчани, чудо-альтанка на Покровській площі. Ця невеличка різьблена бесідка є візитівкою Сум та улюбленим місцем відпочинку його мешканців і гостей. Жодна війна не зачепила своєю руйнівною силою старовинну прикрасу міста. Мистецьке дерев'яне різьблення мовби не старіло. Таким воно залишається і сьогодні. Біля неї фотографуються молоді подружжя, туристи, проходять загальноміські культурно-мистецькі заходи, грають духові оркестри [14].

А тепер подивіться на зображення Свято-Воскресенський кафедральний собор. Воскресенська церква — не лише найдревніша споруда міста, а й унікальна архітектурна пам'ятка, побудована в стилі кращих взірців українського і російського зодчества. Майстри, які зводили церкву, зважили

на тривожну обстановку тих часів й надали споруді оборонного характеру. Її масивні стіни, здатні витримати будь-яку облогу [15].

Катруня прикріплює на карту герб Чернігівської області і починає нову розповідь: На Чернігівщині є таке історичне місце, як Гетьманська столиця. Місто розташоване в Чернігівській області. На високому лівому березі річки Сейм, притоці Десни. Високі кручі тераси берегу Сейму та сама річка були природними укріпленнями міста. Колись дуже давно, козаки на чолі з Богданом Хмельницьким звільнили Батурин від польського панування. Батурин опинився у вирі боротьби за розбудову гетьманської держави. Зараз у Батурині відроджуються козацько-гетьманські традиції. Створено «Козацький Полк». Хор «Козацька душа». Святкуються традиційні свята козацької слави [10].

Катруня кріпить на карту герб Житомирської області і починає нову розповідь: «Замок Радомисль» – це архітектурна та історико-культурна перлина поліського краю. Більше 400 років тому на цьому місці було збудовано папірню – укріплену фабрику з виробництва паперу для друкарні Києво-Печерської лаври. «Замок Радомисль» – це архітектурна та історико-культурна перлина поліського краю. «Замок Радомисль» сьогодні – це багатофункціональний історико-культурний комплекс. В ньому розташований єдиний у світі Музей української домашньої ікони з експозицією «Душа України», концертна зала для камерної музики, приміщення для урочистих подій, виставок, святкувань, а також трапезна для бенкетів та гостьові кімнати для відпочинку [43].

3. Підсумок

Вихователь: Катруся, ми тобі дуже вдячні за твої історії, за ті знання, які ти нам подарувала! Приходь до нас ще! На все добре, дорогенька!

**ВІКТОРИНИ ЗА ПРОЙДЕНИМ МАТЕРІАЛОМ З
ВИКОРИСТАННЯМ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР**

<p>Запитання до теми «Центральна Україна: Київська область»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Київській області 2. У якій частині країни знаходиться ця область? (у центральній) 3. Назвіть головне адміністративне місто області? (Київ) 4. Як зветься столиця України? (Київ) 5. Чому Києво-Печерську лавру називали печерським монастирем? (Був збудований на печерах) 6. Як називається місто-привид на Київщині? (Прип'ять) 7. Чому стає сумно, коли говориш про місто-привид? (Бо воно покинуте людьми) 7. Що зображено на картині Юрія Микитина «Чорнобильська богоматір»? (Наслідки вибуху на Чорнобильській атомній електростанції) 8. Що ви пам'ятаєте про Андріївський узвіз? Що це? (Вулиця під крутим нахилом) 9. Яке місто можна назвати серцем України? (Київ) 10. Хто зображений на Гербі Київської області: святий Юрій-Георгій чи гетьман Богдан Хмельницький? (святи Юрій-Георгій) 11. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель
<p>Українська народна гра</p>	<p style="text-align: center;">Хороводна гра «Калина» Діти стоять у колі і співають пісню:</p>

	<p>Ой на горі калина (тричі плескають у долоні), Під горою малина (присідають, знову плескають у долоні перед колінами).</p> <p>Ой так, на горі калина (тупають однією ногою тричі).</p> <p>Ой так, під горою малина (обертаються навколо себе)</p> <p>Там зійшлася дівтора (діти ступають чотири кроки вперед, зменшуючи коло).</p> <p>Танцювати почала (роблять чотири кроки назад, збільшуючи коло).</p> <p>Ой так, там зійшлася дівтора (тупають другою ногою тричі).</p> <p>Ой так, танцювати почала (обертаються навколо себе) [19, с.414]</p>
<p>Запитання до теми «Центральна Україна: Дніпропетровська область»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Дніпропетровській області 2. У якій частині країни знаходиться ця область? (у центральній) 3. Назовіть головне адміністративне місто області? (Дніпро) 4. Якою рікою славиться місто Дніпро? (річка Дніпро) 5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель 6. Що на Гербі області символізує вінок з пшеничного колосся? (Хлібне багатство краю) 7. Що за воїн зображений на Гербі, що він символізує? (козак, символізує хоробрість, відвагу,

	<p>захист)</p> <p>8. Чим славиться селище Петриківка? (Петриківським розписом)</p> <p>9. Що вирощує Дніпропетровщина на своїх полях? (Кукурудзу, пшеницю, соняшник тощо)</p> <p>10. У яких парках м.Дніпро ви бували, діти (ім. Б.Хмельницького, ім. Глоби, ім. Шевченка тощо)</p>
Українська народна гра	<p>Рухлива гра «Чий віночок кращий»</p> <p>Діти поділені на дві групи порівну. Кожна з них утворює коло.</p> <p>Вихователь:</p> <p>Візьмемось за руки, Підемо на луки, Там сплетем віночок, Станемо в таночок.</p> <p>Діти беруться за руки і йдуть по колу вліво. На останні слова зупиняються, піднімають руки.</p> <p>Вихователь:</p> <p>Чий найкращий вінок. Той і піде у танок.</p> <p>Після цих слів діти швидко опускають руки на плечі своїм сусідам.</p> <p>Вихователь визначає, у якому колі діти швидко поклали руки на плечі і додержуються кола. Ці діти танцюють під будь-яку мелодію, а решта плескає у долоні. Гра повторюється [19, с.414-415]</p>
Запитання до теми «Центральна Україна: Кіровоградська	<p>1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Кіровоградській області</p> <p>2. Знайдіть серед символік областей ту, що</p>

<p>область та Полтавська»</p>	<p>відповідає Полтавській області</p> <p>3. У якій частині країни знаходяться ці області? (у центральній)</p> <p>4. Назвіть головне місто Кіровоградської області (Кропивницький)</p> <p>5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Кіровоградщини.</p> <p>6. Які фруктові сади вирощують на Кіровоградщині? (Яблука, сливи, груші тощо)</p> <p>7. Що написано на монументі Янголу-охоронцю на площі Незалежності у Кропивницькому? («Храни, Боже, Україну»)</p> <p>8. Назвіть головне місто Полтавської області (Полтава)</p> <p>9. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Полтавщини</p> <p>10. Гончарська столиця України – це.... (селище Опішня Полтавської області)</p> <p>11. Хто придумав глиняних баранців та свистунців? (Опішнянські майстри)</p> <p>12. На Гербі якої області зображено орла?</p>
<p>Українська народна гра</p>	<p style="text-align: center;">Дідусь Макар</p> <p>Одного з дітей обирають «дідусем Макаром», який повинен угадати, що вони робитимуть. Діти відходять від нього, загадують яку-небудь роботу: шити, рвати ягоди, танцювати... Загадавши, підходять до дідуся і кажуть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Здрастуй, дідусю Макаре! - Здрастуйте, милі діти! Де були? Що робили? <p>Діти відповідають:</p>

	<p>- на городі, або в садочку, в кімнаті.</p> <p>Вони показують, що вони робили. Коли дідусь угадає, усі тікають, а він їх ловить і кого впіймає, той стає «дідусем». А коли він не вгадає, діти кажуть, що робити, і такожтікають, а він ловить [17, с.191].</p>
<p>Запитання до теми «Центральна Україна: Черкаська та Вінницька області»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Черкаській області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Вінницькій області 3. У якій частині країни знаходяться ці області? (у центральній) 4. Назвіть головне місто Черкаської області (Черкаси) 5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Черкащини 6. Що на Гербі Черкащини символізує хліборобство? (Пшеничне колосся) 7. Хто зображений на Гербі Черкащини? (Тарас Шевченко) 8. Назвіть головне місто Вінницької області (Вінниця) 9. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Вінничини. 10. Де знаходиться могила Тараса Григоровича Шевченка? (місто Канев, Черкащина) 11. Що ви памятаєте про селище Буша на Вінничині? (історико-культурний заповідник, раніше – замок Буша)

<p>Українська народна гра</p>	<p style="text-align: center;">«Ворота»:</p> <p>У цю веселу гру гралися ще ваші прабабусі та прадідусі.</p> <p>Утворіть коло, міцно візьміться за руки, а хтось один хай вийде на середину, бо йому бути «козачком».</p> <p>Підступить «козачок» до котроїсь із пар у колі й питає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - А чиї це ворота? - «Юрчикові» й «Богданчикові», кажуть йому. - Впустіть мене. - Ні, не впустемо. <p>Ходить «козачок» від «воріт до воріт» і все проситься, щоб його впустили. Не впускають. Тоді він з вигуком:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бий товкачику, бий! Ворота розбий! – розганяється та всією вагою падає на руки. Хто не втримав «козачка», мусить наздогнати його. А хто наздогнав – сам стає «козачком» [17, с.189].
<p>Запитання до теми «Східна Україна: Харківська, Луганська та Донецька області»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Харківській області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Луганській області 3. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Донецькій області 4. У якій частині країни знаходяться ці області? (у східній) 5. Назвіть головне місто Харківської області (Харків)

	<p>6. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Харківщини.</p> <p>7. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Донеччини.</p> <p>8. Назвіть головне місто Донецької області (Донецьк)</p> <p>9. Назвіть символ Донеччини, який зображено на Гербі? (пальма Марцалова)</p> <p>10. Розкажіть про соляну шахту Донецька</p> <p>11. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Луганщини</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">Панас</p> <p>Грають усі діти. За бажанням хтось стає Панасом, йому зав'язують очі хустинкою, виводять на середину площі і звертаються до нього з такими словами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Панасе, Панасе! На чому стоїш? - На камені. - Що продаєш? - Квас. - Лови курей, та не нас. <p>Панас починає ловити. Кого з гравців спіймає, той стане Панасом [17, с.189].</p>
Запитання до теми «Південна Україна: Запорізька та Херсонська області»	<p>1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Запорізькій області</p> <p>2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Херсонській області</p> <p>3. У якій частині країни знаходяться ці області? (У південній)</p> <p>4. Назвіть головне місто Запорізької області</p>

	<p>(Запоріжжя)</p> <p>5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Запорізького краю.</p> <p>6. Що знаходиться на острові Хортиця Запорізької області? («Запорізька Січ»)</p> <p>7. Яка рослина живе на Хортиці вже понад 700 років? (Дуб)</p> <p>8. Назвіть головне місто Херсонської області (Херсон)</p> <p>9. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Херсонщини.</p> <p>10. З чим асоціюється м. Херсон: з ракетобудуванням, роботобудуванням, авіабудуванням, авто чи суднобудуванням?</p> <p>10. Яка на Херсонщині є символічна пам'ятка (Пам'ятник першому побудованому кораблеві Чорноморського флоту)</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">Квочка</p> <p>«Шуліка» сидить, порпаючись у землі. «Квочка» з «курчатами», які тримаються одне одного, підходить до нього.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Що робиш? - Пічку палю. - Нащо тобі пічка? - Запалити вогник. - Нащо тобі вогник? - Приставити грщик. - Нащо тобі горщик? - На окріпчик. - Нащо тобі окріпчик?

	<ul style="list-style-type: none"> - Твоїм дітям очі випарювати. - Нащо, за що? - Щоб не лізли в городчик. - Позакладай, то й не будуть. - Я закладаю, а вони лізуть. - Закладай лохмаччам, хворостом, вилами, рогачами, мисником, ложками. - Я закладаю, а вони лізуть. <p>Кидається на «курчат».</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гай, гай, гай! Квок!.. Квок!.. Квок!.. - Спіймавши «курча», «шуліка» одводить одного до себе і знову повертається. Переловивши всіх, «шуліка стає квочкою» [17, с. 188].
<p>Запитання до теми «Південна Україна: Миколаївська та Одеська області»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Миколаївській області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Одеській області 3. У якій частині країни знаходяться ці області? (у південній) 4. Назвіть головне місто Миколаївської області (Миколаїв) 5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Миколаївщини. 6. У честь якого святого назване місто Миколаїв (Миколая – покровителя кораблів) 7. Назвіть головне місто Одеської області (Одеса) 8. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Одеського краю. 9. Одеса – це перлина біля... (моря)

	<p>10. яку назву носять історичні сходини Одещини (Потьомкінські сходини)</p> <p>11. Коли проходить фестиваль гумору в місті Одеса? Першого квітня – це у День сміху, у День добрих справ, у День сліз чи у День матері?</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">Хороводна гра «Калина»</p> <p>Діти стоять у колі і співають пісню:</p> <p>Ой на горі калина (тричі плескають у долоні), Під горою малина (присідають, знову плескають у долоні перед колінами).</p> <p>Ой так, на горі калина (тупають однією ногою тричі).</p> <p>Ой так, під горою малина (обертаються навколо себе)</p> <p>Там зійшлася дітвора (діти ступають чотири кроки вперед, зменшуючи коло).</p> <p>Танцювати почала (роблять чотири кроки назад, збільшуючи коло).</p> <p>Ой так, там зійшлася дітвора (тупають другою ногою тричі).</p> <p>Ой так, танцювати почала (обертаються навколо себе) [19, с.414].</p>
Запитання до теми «Західна Україна: Рівенська, Хмельницька та Тернопільська області»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Рівенській області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Хмельницькій області 3. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Тернопільській області

	<p>4. У якій частині країни знаходяться ці області? (у західній)</p> <p>5. Назвіть головне місто Рівенської області (Рівне)</p> <p>6. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Рівенщини.</p> <p>7. Чому Тараканівський форт на Рівенщині вважають загадковим? (начебто там живе привид одного святого)</p> <p>8. Назвіть головне місто Хмельницької області (Хмельницький)</p> <p>9. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Хмельниччини.</p> <p>10. У Хмельницькій області є пам'ятників світової спадщини, який входить до 7 чудес України. Що це? (Кам'янець-Подільську фортеця)</p> <p>11. Назвіть головне місто Тернопільської області (Тернопіль)</p> <p>12. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Тернопільщини</p> <p>13. Який замок зображено на Гербі Тернопільської області? (Тернопільський)</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">Сірий вовк</p> <p>Обирають «вовка». Він згорбившись сідає, узявшись під щоку на горбику і мовчить. Діти не чіпають його, рвуть біля нього траву, промовляючи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ірву, ірву горішечки, - Не боюсь вовка анітрішечки. <p>Діти схоплюються, кидають на «вовка» нащмпану травичку і тікають. «Вовк» біжить за ними, хоче</p>

	вхопити когось. Кого вхопить, той стає «вовком», і гра триває [17, с.190].
<p>Запитання до теми «Західна Україна: Чернівецька та Закарпатська області»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Чернівецькій області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Закарпатській області 3. У якій частині країни знаходяться ці області? (у західній) 4. Назвіть головне місто Чернівецької області (Чернівці) 5. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Чернівецької області. 6. Як ще називають Миколаївський кафедральний собор у Чернівцях? (П'яна церква) 7. Назвіть головне місто Закарпатської області (Ужгород) 8. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Закарпаття. 9. На Закарпатті є «Скелі закоханих», розкажіть про них. 10. Що за квіти вкривають гірську долину? (Нарциси)
<p>Українська народна гра</p>	<p style="text-align: center;">Подільночка</p> <p>Діти водять хорівод, а один, якщо стоїть, у колі, відтворює рухи, що відповідають змісту пісні.</p> <p>Десь там, десь там Подільня була, Десь там, десь там молоденька була. Отут вона впала,</p>

	<p>До землі припала. Устань, устань, подоляночко, Промий очки, як скляночки, Та візьмися в бочки, Та поскавчи скочки. Скачи, скачи понад бродом, Як рибонька попід льодом. Візьми собі панну, ktorую крайню, Візьми собі панича, ktorого крайнича. Той, хто посередині, обирає когось з кола замість себе, і гра триває [17, с.187].</p>
<p>Запитання до теми «Західна Україна: Івано-Франківська, Львівська та Волинська області»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Івано-Франківській області 2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Львівській області 3. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Волинській області 4. У якій частині країни знаходяться ці області? (у західній) 5. Назвіть головне місто Волинської області (Луцьк) 6. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земельдя Івано-Франківщини. 7. На Івано-Франківщині найвище є село в Україні – Дземброня. Що у ньому особливого? (Мешканці досі свято шанують звичаї і традиції своїх предків, тому потрапити сюди – це ніби побувати в далекому минулому, яке й досі живе ще отим своїм життям) 8. Назвіть головне місто Івано-Франківської

	<p>області (Івано-Франківськ)</p> <p>9. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Волинщини.</p> <p>10. Що має назву «Світязь»? Світязь – це... (озеро)</p> <p>11. Назвіть головне місто Львівської області (Львів)</p> <p>12. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Львівщини.</p> <p>13. Популярним транспортом у Львівщині є... (велосипед)</p> <p>14. Львів славиться своїми кав'ярнями та майстернями, що виготовляють.... (шоколад)</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">Панас</p> <p>Грають усі діти. За бажанням хтось стає Панасом, йому зав'язують очі хустинкою, виводять на середину площі і звертаються до нього з такими словами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Панасе, Панасе! На чому стоїш? - На камені. - Що продаєш? - Квас. - Лови курей, та не нас. <p>Панас починає ловити. Кого з гравців спіймає, той стане Панасом [17, с.189].</p>
Запитання до теми «Північна Україна: Сумська, Чернігівська та Житомирська області»	<p>1. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Сумськійській області</p> <p>2. Знайдіть серед символік областей ту, що відповідає Чернігівській області</p> <p>3. Знайдіть серед символік областей ту, що</p>

	<p>відповідає Житомирській області</p> <p>4. У якій частині країни знаходяться ці області? (у південній)</p> <p>5. Назвіть головне місто Сумської області (Суми)</p> <p>6. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Сумщини.</p> <p>7. Назвіть місце у Сумах, яке є символом міста. Там люблять відпочивати як туристи, так і сумчани. (Сумська альтанка)</p> <p>8. Назвіть архітектурну пам'ятку Сумщини (Воскресенська церква)</p> <p>9. Назвіть головне місто Чернігівської області (Чернігів)</p> <p>10. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Чернігівщини.</p> <p>11. Де знаходиться Гетьманська столиця? (Батурин на Чернігівщині)</p> <p>12. Назвіть головне місто Житомирської області (Житомир)</p> <p>13. Покажіть на карті кордони сусідніх обласних земель для Житомирщини</p> <p>14. Розкажіть, що є архітектурну та історико-культурну Житомирського краю. (Замок Радомисль)</p>
Українська народна гра	<p style="text-align: center;">«Ворота»:</p> <p>У цю веселу гру гралися ще ваші прабабусі та прадідусі.</p> <p>Утворіть коло, міцно візьміться за руки, а хтось один хай вийде на середину, бо йому бути «козачком».</p> <p>Підступить «козачок» до котроїсь із пар у колі й</p>

	<p>питає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - А чий це ворота? - «Юрчикові» й «Богданчикові», кажуть йому. - Впустіть мене. - Ні, не впустемо. <p>Ходить «козачок» від «воріт до воріт» і все проситься, щоб його впустили. Не впускають. Тоді він з вигуком:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бий товкачику, бий! Ворота розбий! – розганяється та всією вагою падає на руки. Хто не втримав «козачка», мусить наздогнати його. А хто наздогнав – сам стає «козачком» [17, с.189].
<p>Запитання за пройденим матеріалом</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Головне місто України (Київ) 2. Міста, які пов'язані з козаками (Запоріжжя,) 3. Місто, назване на честь українського гетьмана Богдана Хмельницького (Хмельницький) 4. Про яке місто можна сказати так: «Перлина біля моря» (Одеса) 5. Про яке місто можна сказати так: «Цент суднобудування» (Миколаїв) 6. Назва якого міста означає «степ, який заріс терном»? Підказка: з'дняйте слова «терен» та «поле» (Тернопіль) 7. Які області починаються на голосну букву? (Одеська, Івано-Франківська) 8. Чому місто Львів так назвали? (На честь Галицького князя Лева) [17, с.151, 152] 9. Области, що знаходяться на сході країни

	<p>(Харківська, Луганська та Донецька)</p> <p>10. Області, що знаходяться у центрі країни (Київська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська та Вінницька)</p> <p>11. Області, що знаходяться на заході країни (Рівенська, Хмельницька, Тернопільська, Івано-Франківська, Львівська та Волинська)</p> <p>12. Області, що знаходяться на півночі країни (Сумська, Чернігівська та Житомирська)</p> <p>13. Області, що знаходяться на півдні країни (Запорізька, Херсонська, Миколаївська та Одеська)</p> <p>14. Де розташована Запорізька Січ? (Запоріжжя)</p> <p>15. Де розташована Києво-Печерська лавра? (Київ)</p> <p>16. Чорнобильська атомна електростанція – це про яку область? (Київська)</p> <p>17. Де знаходяться Потьомкінські сходи? (Одеса)</p> <p>18. Де розміщуються соляна шахта Солендера? (Донецьк)</p> <p>19. Чи зображений Тернопільський замок на гербі Тернопільщини? (Так)</p> <p>20. Майстерні шоколаду та кав'ярні асоціюються з яким містом? (Львів)</p>
Українська народна гра	Українська народна гра за вибором дітей

СКАРБНИЧКА ІГОР НА КОЖЕН ДЕНЬ

Назва гри	Хід гри
«Мандрівка Україною»	Вихователь на столі розкладає фотографії і картинки із зображенням різних пейзажів, міст, пам'яток, символів України та її областей. Діти по черзі вибирають картинку і розповідають, що на ній зображено [19, с.398].
«Члени моєї сім'ї»	Діти сідають на стільчики. Вихователь каже: «Мою матусю звать Наталка, батька – Олексій, моїх бабусь звали Марія та Катерина, а дідусів – Василь та Анатолій. А як, діти, звать членів вашої родини?» і передає м'ячика у руки дитини, що сидить з краю. Так, по черзі, діти передають один одному м'яч та називають своїх родичів.
«Предмети українського одягу»	Вихователь ділить дітей на дві команди, розкладаючи перед кожною з них українське вбрання з однаковою кількістю предметів чоловічого комплекту та жіночого. Завдання дітей швидко вдягнути дівчинку – у жіночий одяг, хлопчика – у чоловічий. Виграє та команда, яка не лише першою змогла вдягнути дитину, але й правильно назвала цей одяг, предмет одягу
«Хто чим займається в моїй родині»	<p>Діти утворюють коло, вихователь із м'ячем – у центрі. Дорослий кидає по черзі дітям м'яч і, повертаючи його дорослому, дитина відповідає на його запитання, називаючи відповідного члена родини або себе. Наприклад: «Хто варить борщ?» (Бабуся)</p> <p>Варіанти запитань для гри:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хто пече пиріжки? - Хто ходить до магазину? - Хто ремонтує телевізор? - Хто міняє лампочки? - Хто чистить килими?

	<ul style="list-style-type: none"> - Хто витирає пил? - Хто варить суп? - Хто співає колискову? - Хто відводить дитину у дитячий садок? - Хто доглядає кімнатні квіти? - Хто піклується про свійських тварин? - Хто купає доньку? - Хто миє підлогу? - Хто ремонтує автомобіль? - Хто зашиває шкарпетки? <p>Гра триває, доки м'яч не обійде все коло [17, с.170-171].</p>
«Розкажи, що знаєш»	<p>Вихователь ставить перед дітьми скриню. У скрині містяться картки із зображенням предметів побуту українців. Завдання дітей – сказати назву предмета та розказати, що вони про нього знають (з чого виробляється, для чого потрібен, як прикрашений тощо)</p>
«Минуле-сучасне»	<p>Вихователь звертає увагу дітей на те, що в групі з'явилося дві скрині. Діти розглядають їх. Педагог пропонує дітям показати скриню, яка прийшла до них із минулого. Коли діти показують, то показують, чому вони так вирішили (дерев'яна, розмальована українським візерунком, старіша на вигляд). Тоді вихователь просить описати сучасну скриню. Після цього педагог просить дітей допомогти розкласти речі (з минулого, сучасного) по скринях. Дітям роздають картки, і вони розкладають їх у відповідну скриню та пояснюють, чому саме туди поклали речі [19, с.399].</p>
Пантоміма «Яку професію я показую?»	<p>Вихователь за допомогою лічилки обирає серед дітей ведучого, який показуватиме професію за допомогою жестів, дій. Той, хто, першим відгадав, займає місце ведучого.</p>

«Я назву, а ти відгадай»	Дитина підходить до вихователя і обирає картку, яка перевернута картинкою донизу. Педагог дивиться, що зображено на картці, та описує це місце, пам'ятник, будівлі тощо. Дитина за описом має відгадати, що це за місце. Якщо дитина правильно відгадала, вона отримує фішку. Хто більше дасть правильних відповідей, той і переміг [19, с.403]
«Скажи пестливо»	Вихователь пропонує дітям пестливо, ласкаво називати своїх рідних (наприклад: мама – матуся, тато – татусь, баба – бабуся, дід – дідусь тощо). Вихователь кидає м'яч дитині та говорить слово, а дитина відповідає і повертає його вихователеві [17, с.167].
«Колись і зараз»	<p>Вихователь читає речення. Якщо воно стосується минулого нашої держави, діти заводять руки позад себе, якщо ж сьогодні – розводять руки в сторони.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стоїть хата з глиняними стінами та солом'яним дахом. - Якщо із сіней увійти до світлиці, то з одного боку побачимо піч. - Висока багатоповерхова споруда із залізобетону та скла вражає своєю красою й величчю. - У дворі на каруселях розважаються дітлахи. Поруч – парк для відпочинку [17, с.178].
«Відгадай свято»	<p>Діти мають здогадатися, яке свято описує вихователь.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Цього ранку чемні діти знаходять під подушкою подарунки; їх дарує той, хто вночі спускається з неба. - Це особливе свято, воно є Днем народження Христа. Існують давні традиції святкування цього дня: господиня готує вечерю із 12 страв, обов'язково поміж них є кутя, а діти саівають обрядові пісні – колядки. - Цього дня люди йдуть до церкви, щоб освятити паску та писанки тощо [17, с.180].

<p>«Як називають нашу мову»</p>	<p>Вихователь запитує дітей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Де ми з вами живемо? - Якою мовою розмовляємо? <p>Після цього пропонує послухати вірш про мову.</p> <p style="text-align: center;">Рідна мова</p> <p style="text-align: center;">Велична, щедра і прекрасна мова, Прозора й чиста, як гірська вода, - То України мова барвінкова, - Така багата й вічно молода. Вона, як ніжна пісня колискова, Заходить в серце й душу з ранніх літ, Ця мова – наче пташка світанкова, Що гордо лине в свій стрімкий політ.</p> <p style="text-align: center;">(Ю. Косинська)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Як би ви назвали нашу мову? - Я передаватиму ось цей папірець. До кого він потрапить, той і відповідь. <p>Звучить музика, діти передають прапорець по колу. Коли музика стихає, та дитина, у якої опинився прапорець, відповідає («Я назвав би нашу мову мелодійною»). Далі гра повторюється. Педагог має стежити, щоб діти відповідали повним реченням [19, с. 401].</p>
<p>«Склади пазл»</p>	<p>До групи завітала лялька Катруся в українському вбранні. Вона дещо принесла із собою. Багато конвертів. Вихователь разом із лялькою групує дітей на 3 команди. Кожній команді вручається конверт із розрізаною картою України. Завдання дітей – якнайшвидше скласти пазли.</p>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беліков О.М. Перлини України. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2013. 208 с.
2. Бунякіна Д. Опішня – «український Рим» понад Ворсклою. Радіо Свобода. 4 липня 2013. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25035904.html>
3. Вінницька обласна рада: символіка. URL: <https://vinrada.gov.ua/simvolika.htm> (дата звернення 31.10.2021).
4. Волинська обласна державна адміністрація: Герб та прапор. URL: <https://voladm.gov.ua/article/gerb-ta-prapor/> (дата звернення 31.10.2021).
5. Воронцова Ю. Дороговаз: П'яна церква URL: https://ua.dorogovkaz.com/stati_ruana%20cerkva.php (дата звернення 02.11.2021).
6. Все тут Україна: символіка Івано-Франківська. URL: http://vse-tut.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78%3Asymbolism-of-ivano-frankivsk&catid=62%3Aivano-frankivsk&Itemid=73&lang=uk®ion=ivanofran (дата звернення 31.10.2021).
7. Джи Д. Dovidka.biz.ua: Цікаві факти про Рівненську область. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakty-pro-rivnensku-oblast> (дата звернення 01.11.2021).
8. Дніпропетровська обласна державна адміністрація: символіка. URL: <https://adm.dp.gov.ua/pro-oblast/dnipropetrovshina/simvolika> (дата звернення 31.10.2021).
9. Донецька обласна державна адміністрація: символіка. URL: <https://dn.gov.ua/oblast/simvolika> (дата звернення 31.10.2021).
10. ЕтноСвіт: Батурин – гетьманська столиця. URL: <https://etnosvit.com/uk/baturin-getmanska-stolicya/> (дата звернення 02.11.2021).

11. Житомир-Експрес. Регіональний сайт новин: Житомирська область – Історія, герб, карта. 11 червня 2012. URL: <http://expreszt.com.ua/reference/4377-zhitomirska-oblast-storya-gerb-karta.html>
12. Запорізька обласна державна адміністрація: Запорізька область відзначає 15-ту річницю герба та прапора. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/32709/zaporizka-oblast-vidznachaje-15-tu-richnitsju-gerba-ta-prapora.html> (дата звернення 31.10.2021).
13. Закарпатська обласна державна адміністрація: символіка краю. URL: <https://carpathia.gov.ua/pro-zakarpattya/simvolika-kraju> (дата звернення 31.10.2021).
14. Інформаційний портал Сумської міської ради. URL: <https://smr.gov.ua/uk/misto.html> (дата звернення 02.11.2021).
15. Інформаційний портал Сумської міської ради: Свято-Воскресенський кафедральний собор. URL: <https://smr.gov.ua/uk/misto/pam-yatki-mista/205-svyato-voskresenskiy-kafedralnij-sobor.html> (дата звернення 02.11.2021).
16. Канал 24 lifestyle: Загадкова і небанальна Запорізька область: найцікавіші місця. 19 вересня 2020. URL: https://lifestyle.24tv.ua/podorozhi_ukrayinoyu_nay_tsikavishi_mistsya_zaporizkoyi_oblasti_u_yaki_mozhna_zakohatisya_n1007248.
17. Кисіль Н.В. Школа маленьких патріотів. Проект освітньої роботи з дітьми старшого віку/Н.В. Кисіль. Харків: Вид.група «Основа», 2016. 221с.
18. Краєзнавчо-туристичний портал «Край»: Тараканівський форт: правда і легенди твердині біля Дубно. URL: <http://www.kray.org.ua/15653/mandrivky/tarakanivskiy-fort-pravda-i-legendi-tverdini-bilya-dubno/> (дата звернення 01.11.2021).

19. Логвіненко І.І. Патріотичне виховання в ДНЗ/ Логвіненко І.І. , О.С. Тарасова, О.О. Христич, Л.А. Швайка. Харків: Вид.група «Основа», 2016. 463 с.
20. Львівська обласна державна адміністрація: Герб Львівської області. URL: https://loda.gov.ua/herb_lvivskoi_oblasti (дата звернення 31.10.2021).
21. Максимов І. derодонбас: онлайн прогулянка соляними шахтами Бахмута: Таємниці прадавнього моря Донбасу. 26 квітня 2020. URL: <https://dn.depo.ua/ukr/dn/solyani-shahti-bahmuta-yaki-taemmitsi-zalishilo-pradavne-more-26102016170000>
22. Миколаївська обласна рада: символіка Миколаївської області. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/symvolika-oblasti> (дата звернення 31.10.2021).
23. Патентбюро: символіка Придніпров'я – Черкаська область. URL: <http://www.patent.net.ua/symbol/regions/ck/ua.html> (дата звернення 31.10.2021).
24. Патентбюро: символіка Придніпров'я – Одеська область. URL: <http://www.patent.net.ua/symbol/regions/od/ua.html> (дата звернення 31.10.2021).
25. Побудовано в Франківську: 7 маловідомих місць на Івано-Франківщині, які варто відвідати (Фото). URL: <https://pobudovano.com.ua/news/7-malovidomikh-mists-na-ivano-frankivshchini-yaki-varto-vidvidati-foto> (дата звернення 02.11.2021).
26. Полтавська обласна рада: символіка області. URL: <https://oblrada-pl.gov.ua/page/symvolika-oblasti> (дата звернення 31.10.2021).
27. Рівенська обласна рада: символіка області. URL: <https://ror.gov.ua/simvolika-oblasti> (дата звернення 31.10.2021).
28. Світязь-Центр: Озеро Світязь. URL: https://svityaz-centr.com/info_svityaz_ozero.html (дата звернення 02.11.2021).

29. Символіка Кіровоградської області. URL: <http://dakiro.kradmin.gov.ua/2K/sK.html> (дата звернення 31.10.2021).
30. Сумська обласна рада: символіка Сумської області. URL: <https://sorada.gov.ua/pro-sumsku-oblast/3267-symvolika-sumskoj-oblasti.html> (дата звернення 31.10.2021).
31. Тернопільська обласна громадська організація: символ. URL: <https://zachystemisto.te.ua/ternopil/symbol/> (дата звернення 31.10.2021).
32. Україна-Київська область-місто Буча: символіка Київської області. URL: <https://bucha.com.ua/index.php?newsid=1151062145> (дата звернення 31.10.2021).
33. Факт дня українською: Цікаві факти про Одесу. URL: <https://www.factday.net/9-2-unikalni-fakty-pro-odesu.html> (дата звернення 31.10.2021).
34. Факт дня українською: Цікаві факти про Львів. URL: <https://www.factday.net/9-4-cikave-pro-lviv.html> (дата звернення 02.11.2021).
35. Харківська обласна державна адміністрація: символіка. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/pro-oblast/istoriya-symvolika-himn> (дата звернення 31.10.2021).
36. Херсонська обласна рада: символіка області. URL: <http://old.khor.gov.ua/hersonshhina/simvolika-oblasti/>(дата звернення 31.10.2021).
37. Хмельницька міська рада: Герб і прапор. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/gerb-i-prapor> (дата звернення 31.10.2021).
38. Чернівецька обласна рада: паспорт області. URL: <http://oblrada.cv.ua/passport/> (дата звернення 31.10.2021).
39. Чернігівська обласна державна адміністрація: символіка Чернігівської області. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?id=1805&tp=1> (дата звернення 31.10.2021).

40. Шелестова Л. Світ у картинах художників: методичний посібник до альбому розвивальних завдань для дітей 5-7 років/за ред. Л.В. Шелестова. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 194 с.
41. МоеМисто.ua: 12 найцікавіших місць Хмельниччини. 01 серпня 2021. URL: <https://moemisto.ua/km/blog/naytsikavishi-mistsya-hmelnichchini-825.html> (дата звернення 01.11.2021).
42. Mukachevo.today: Родзинки Закарпаття: цікаві факти про наш край (фото).URL: http://mukachevo.today/news/suspilstvo/rodzinki_zakarpattja_cikavi_fakti_pro_nash_kraj_%28foto%29 (дата звернення 02.11.2021).
43. Platforma: м. Радомишль, історично-культурний заповідник "Замок Радомисль". URL: <https://platfor.ma/places/4fc3ce65efdeb/> (дата звернення 02.11.2021).
44. tobm: Тернопільській замок. URL: <https://tobm.org.ua/ternopilskyj-zamok/> (дата звернення 01.11.2021).
45. Ukraine is Подорожі Україною: Миколаїв вражає: цікаві факти і місця, які варто побачити. URL: <https://www.ukraine-is.com/uk/shho-podivitisya-v-mikolayevi/>

Рис. А.1 Герб Київської Облaсті

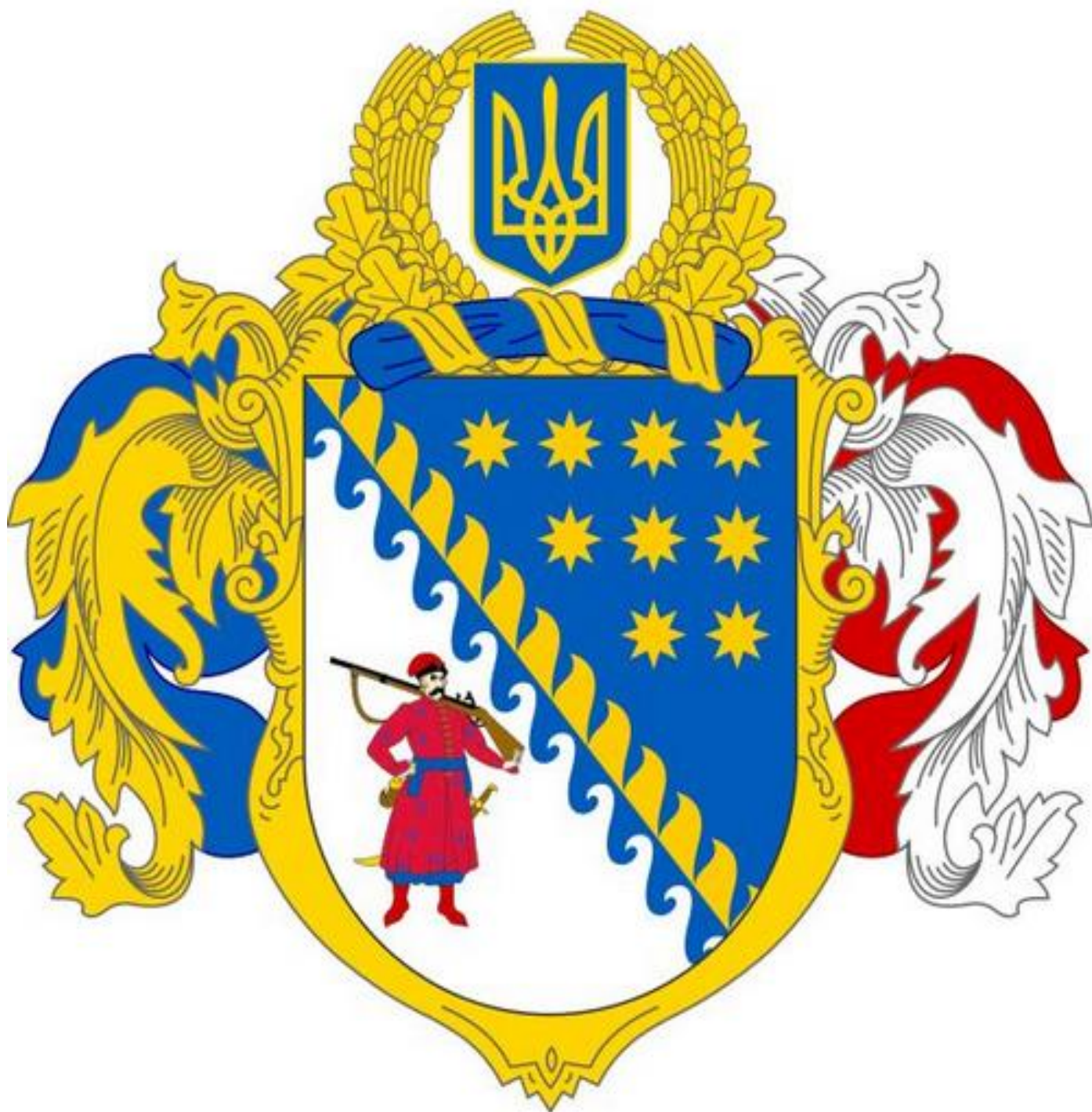

Рис. А.2 Герб Дніпропетровської області

Рис. А.3 Герб Кіровоградської області

Рис. А.4 Герб Полтавської області

Герб Черкаської області

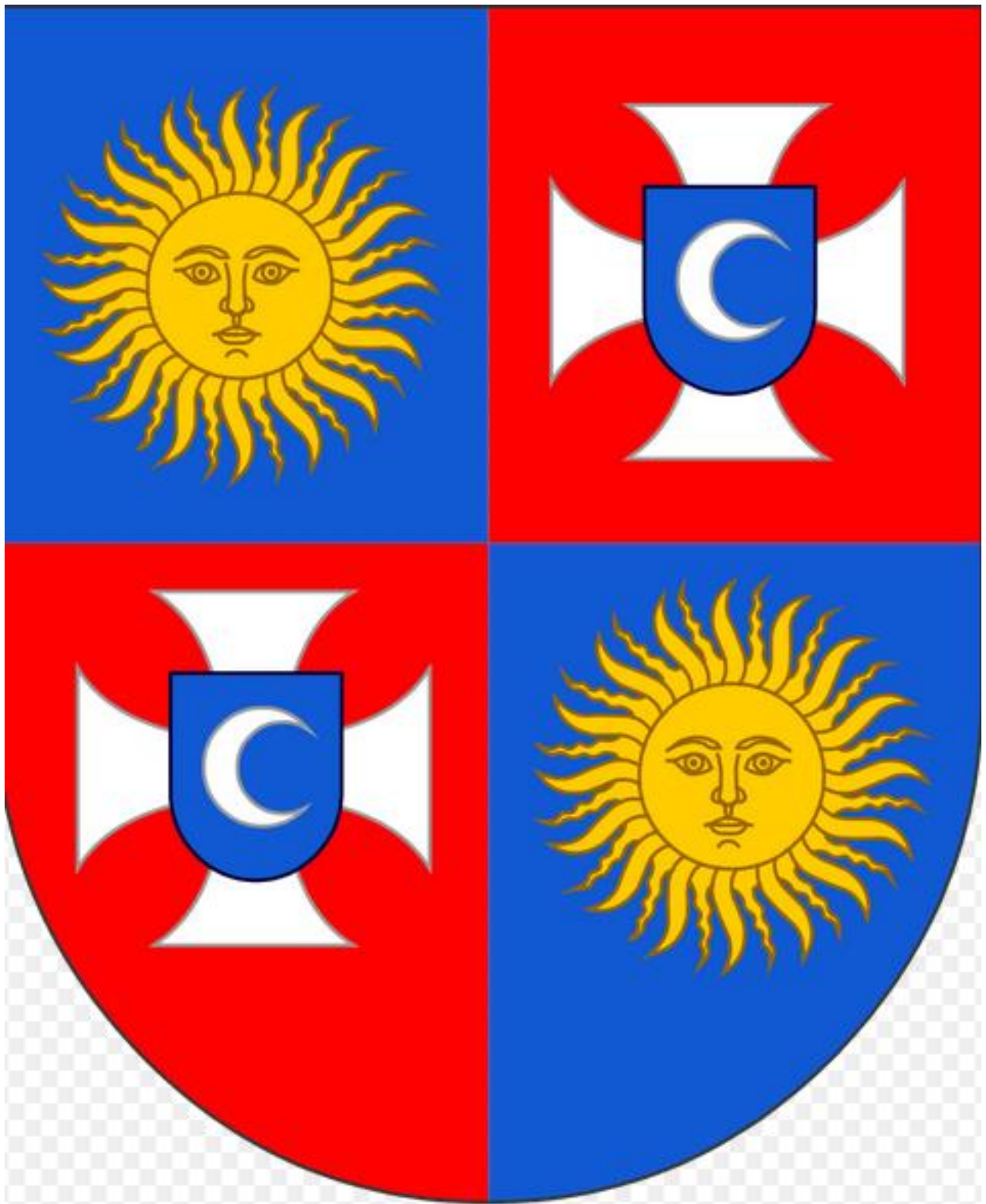

Рис. А.5 Герб Вінницької області

Рис. А.6 Герб Харківської області

Рис.А.7 Луганська область

Рис. А.8 Герб Донецької області

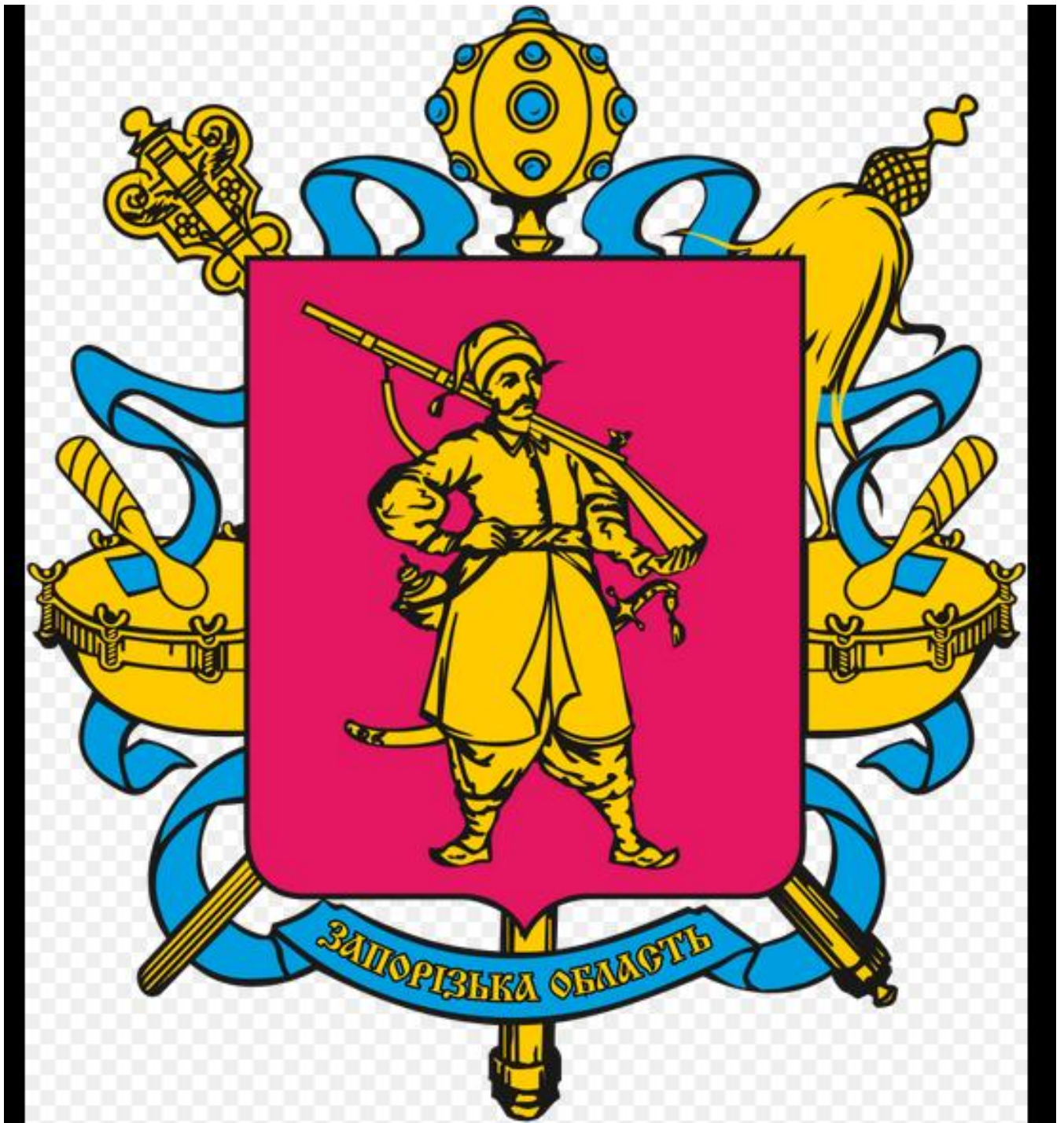

Рис. А.9 Герб Запорізької області

Рис. А.10 Херсонська область

Рис. А.11 Герб Миколаївської області

Рис. А.12 Герб Одеської області

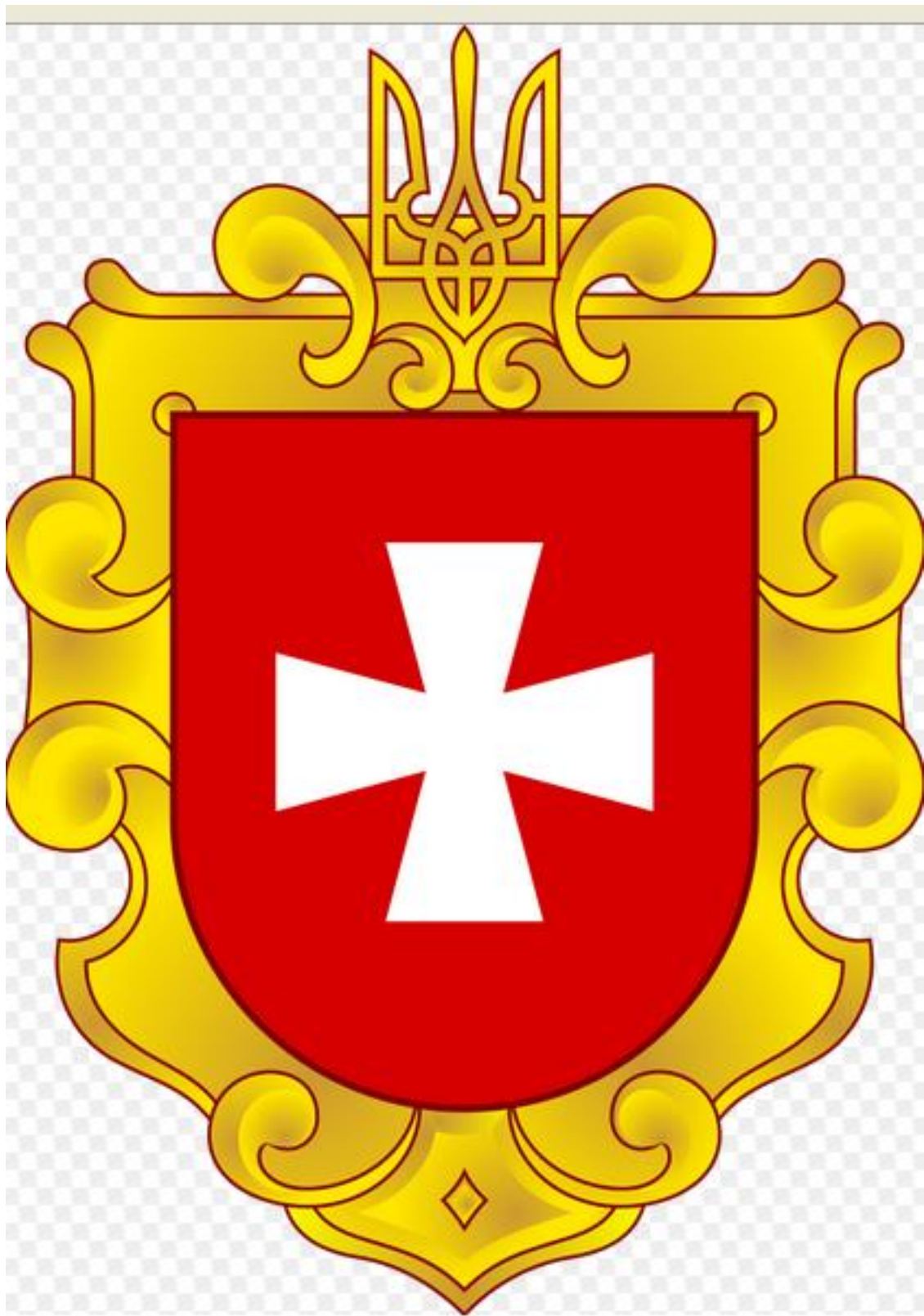

Рис. А.13 Герб Рівенської області

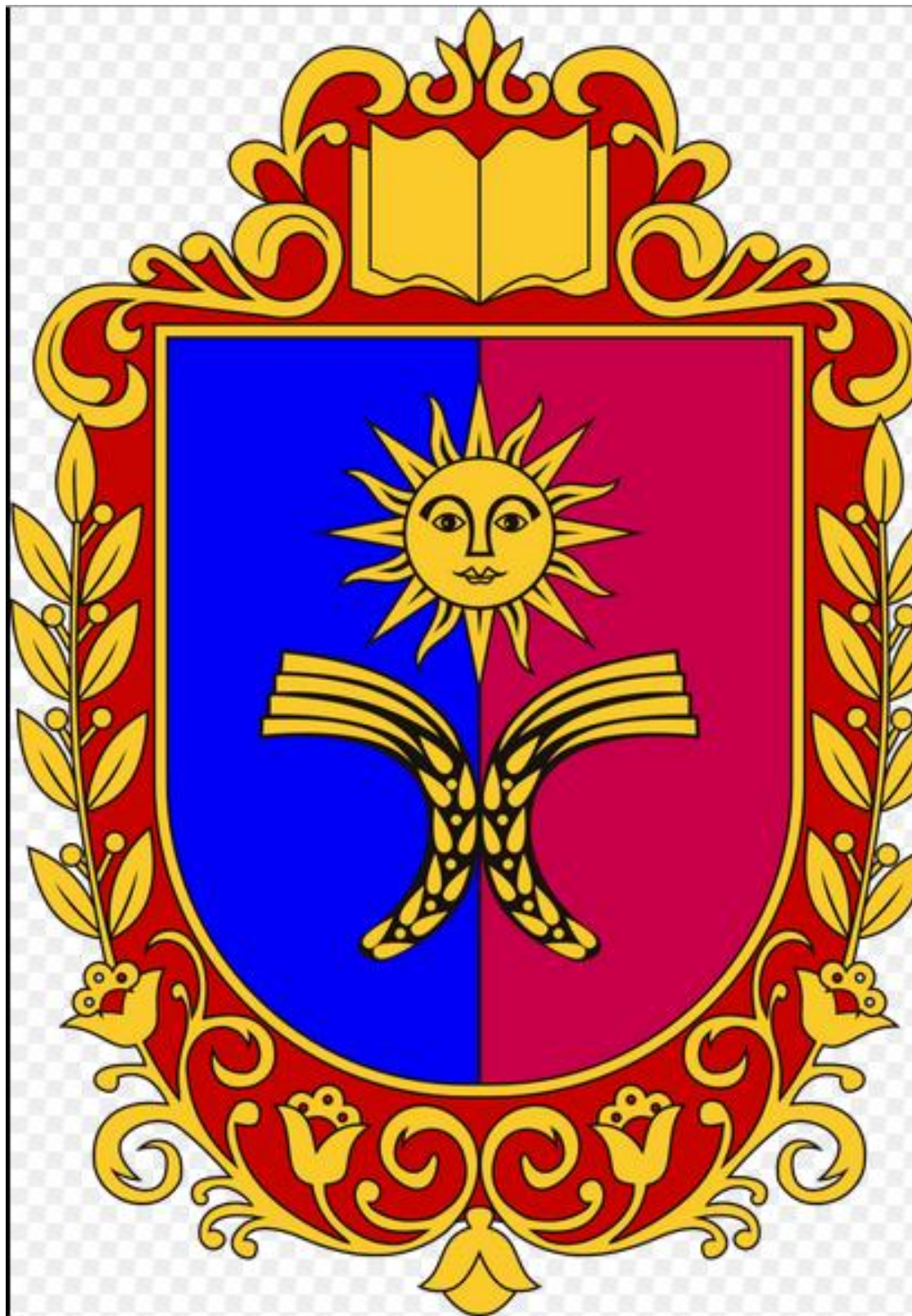

Рис. А.14 Герб Хмельницької області

Рис. 15 Герб Тернопільської області

Рис. А. 16 Герб Чернівецької області

Рис. А.17 Герб Закарпатської області

Рис. А.18 Герб Івано-Франківської області

Рис. А.19 Герб Львівської області

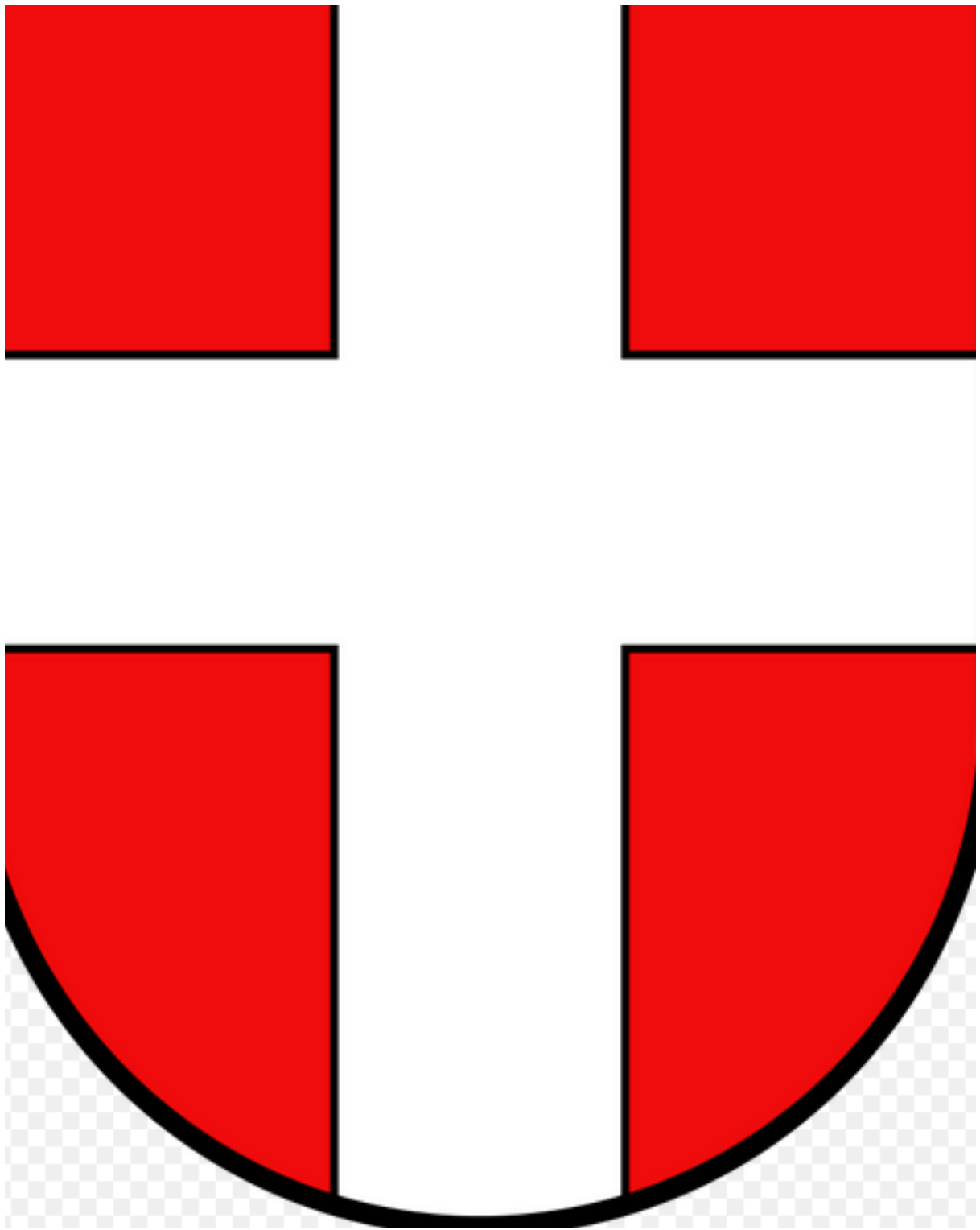

Рис. А.20 Герб Волинської області

Рис. А.21 Герб Сумської області

Рис. А.22 Герб Чернігівської області

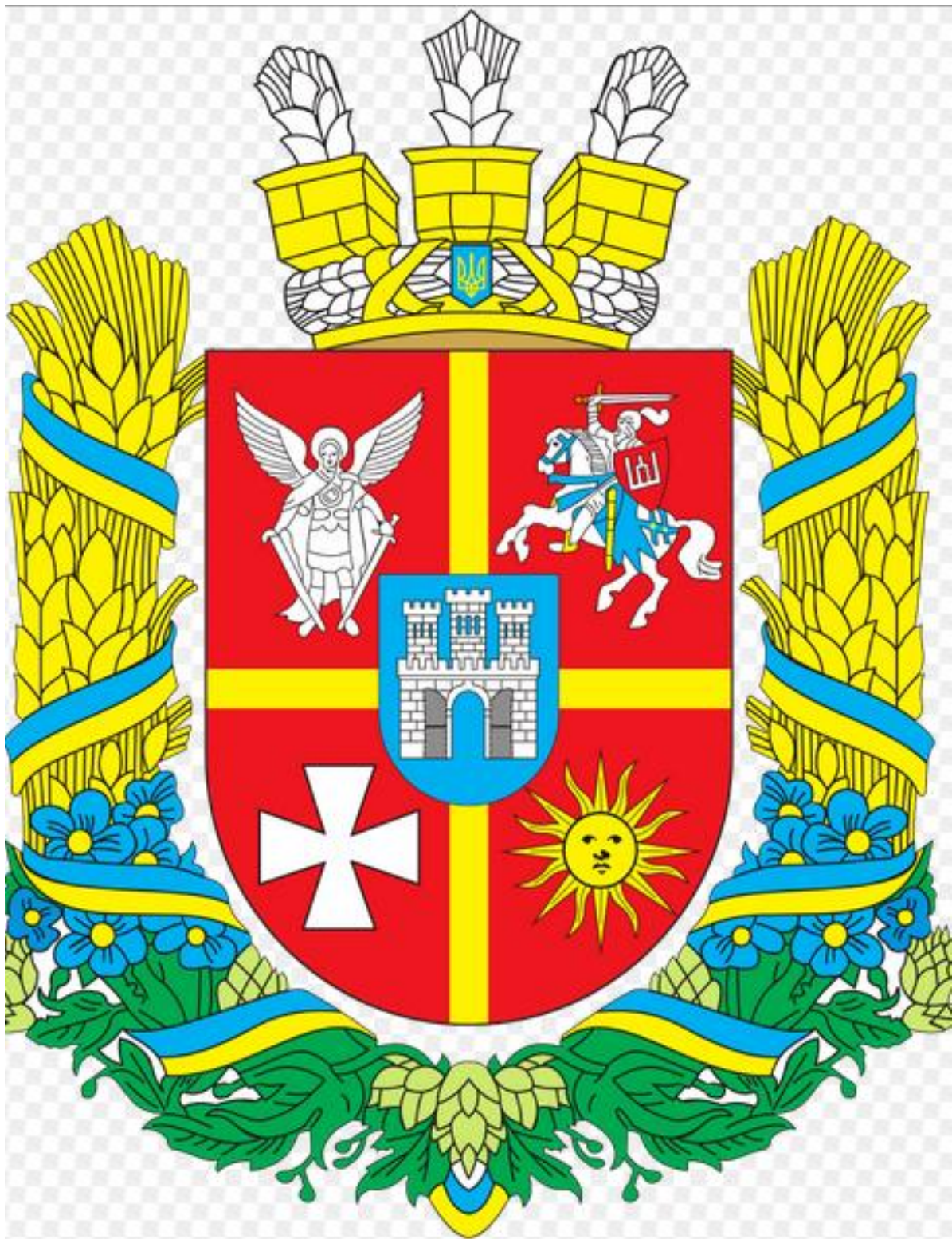

Рис. А.23 Герб Житомирської області

Рис. Б.1 Київ: Андріївський узвіз

Рис. Б. 2 Київ: Києво-Печерська лавра

Рис. Б.3 Юрій Микитин «Чорнобильська богоматір»

Рис. Б.4 Місто Дніпро

Рис. Б.5 Поле кукурудзи

Рис. Б.6 Поле соняшників

Рис. Б.7 Поле пшениці

Рис. Б.8 Кропивницький: монумент Янголу-охоронцю на площі Незалежності

Рис. Б.9 Кропивницький Кіровоградської області: **Володимирська церква**

Рис. Б.10 Отара овецъ

Рис. Б.11 Пам'ятник Б.Хмельницькому на Замковій горі в Чигирині Черкаської області

Рис. Б.12 Канев Черкаської області: Могила Шевченка на Тарасовій горі

Рис. Б.13 Село Буша Вінницької області

Рис. Б.14 Донбас: Соляна шахта Солендера

Рис. 15 Донбас: Санаторій у соляній печері

Рис. Б.16 Херсон: Пам'ятник князю Григорію Потьомкіну

Рис. Б.17 Херсон: Пам'ятник першому кораблеві Чорноморського флоту

Рис. Б.18 Запоріжжя: Острів Хортиця

Рис. Б.19 Іван Айвазовський «Бухта в Одесі, Чорне море»

Рис. Б.20 Одеса: Потьомкінські сходи

Рис. Б.21 Миколаїв: дитяче містечко «Казка»

Рис. А.22 Рівенщина: Тараканівський форт

Рис. А.23 Хмельницька область: Кам'янець-Подільська фортеця

Рис. А.24 Тернопільський замок

Рис. Б.25 Чернівці: П'яна церква

Рис. Б.26 Закарпаття: Скелі закоханих

Рис. Б.27 Закарпаття: Нарцисова долина

Рис. Б.28 Івано-Франківщина: Село Дземброня

Рис. Б.29 Львівська майстерня шоколаду

Рис. Б.30 Львівщина: велодоріжки

Рис. Б.31 Івано-Франківські краєвиди

Рис. Б.32 Адміністративний центр Волинської області є Луцьк

Рис. Б.33 Озеро Світязь – перлина Волині

Рис. Б.34 Сумська альтанка

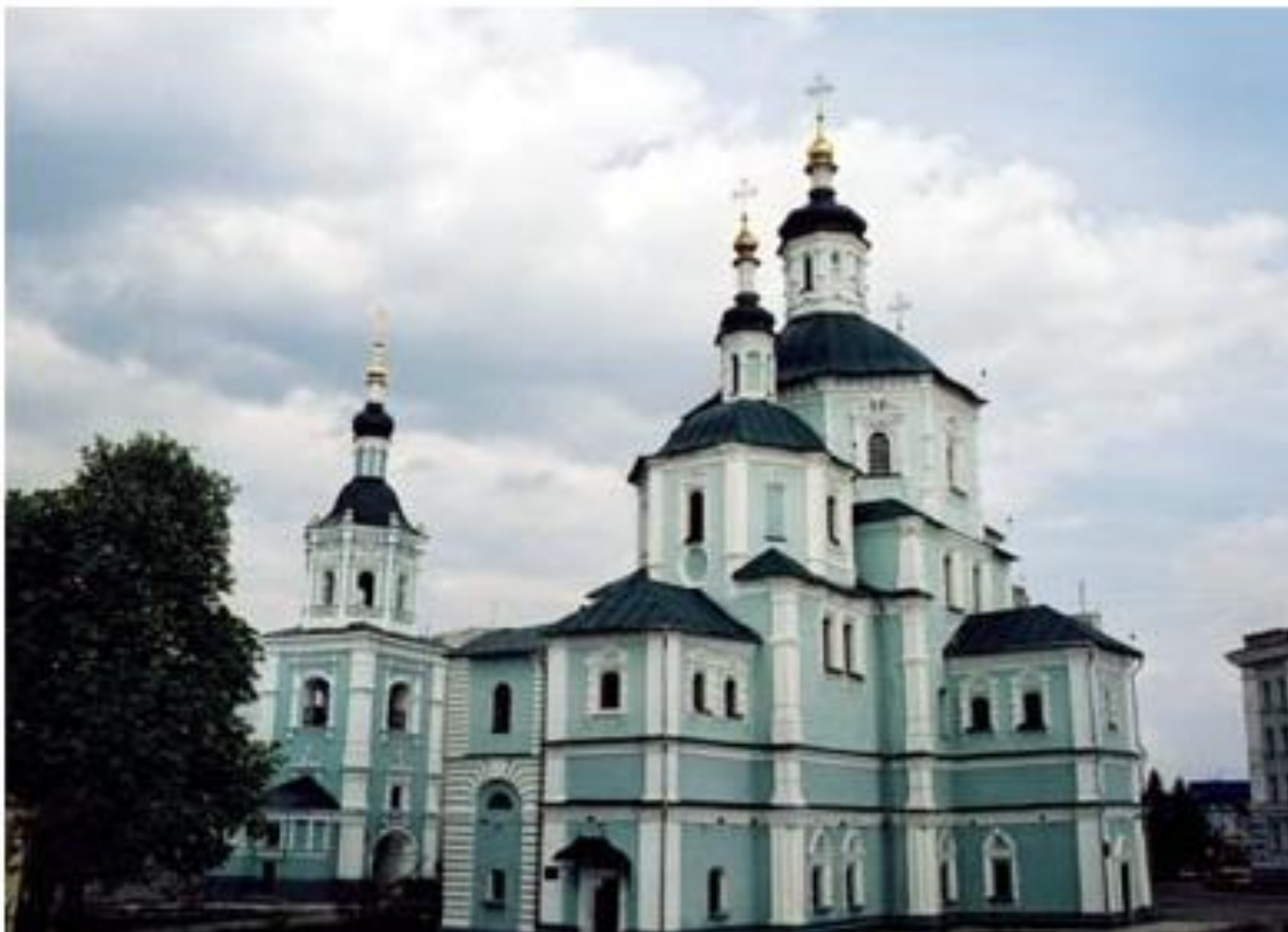

Рис. Б.35 Сумщина: Свято-Воскресенський кафедральний собор

Рис. Б.36 Чернігівщина: Батурин – Гетьманська столиця

Рис. Б.37 Житомирщина: Замок Радомисль

